Фааса А. В. геологічні експедиції, тривали за дорученням Геологіч. комітету з 1904. Виявлен. нижчий відділ криворізьк. серії – аркози, серицитові сланці і кварцити. У 1908 визначені запаси у 108 тис. т. Скл. геологіч. карта Кривбасу. Підготовлена книга "Родовище залізної руди в районі Кривого Рогу і річки Жовтої" (1926).

"Фабзаєць", народна Криворізька назва учня з училища ФЗН у 20-30-х ХХ ст.

Фабрика з переробки сталеплавильних шлаків ком-ту "Криворіжсталь", стала до ладу у 1996. Спорудж. для комплексної переробки металург. шлаків. Їх більше 50 млн., займають пл. 123 га. Технологія фаб-ки розроблена фірмою "ЕЕ Інженерінг" м. Любляна (Словенія). Потужність 2,5 млн. т на рік. Генпідрядники будівництва – фірма "Промос С. А." м. Лозанна (Швейцарія). Проектувальник фірма "Технопроект" м. Трбовле (Словенія). Продукція – металошихта і фракц. шлаковий щебінь для будівництва.

Фабрика фарб, існувала в Кр. Розі на початку ХХ ст. За сировину використовувалася руда. Мала незначну потужність, перебувала у приват. власності.

Фабрично-заводські комітети (рудкоми), виникли у Кр. Розі у берез.-квіт. 1917 як виборні органи робітників і службовців промислових підприємств. Вони існували паралельно з профспілками та об'єдналися з ними на початку 1918. Керівні органи обирались на загальних зборах робітників і службовців. Здійснювали контроль над виробництвом і розподілом прибутків. Явочним порядком введено 8-годинний робочий день, вирішувалися питання розцінок і платні, прийому і звільнення, укладення колективних договорів. Діяли конфліктні, культурно-просвітницькі комісії. На Криворіжжі перебували під впливом соціал-демократів та есерів. Після затвердження рад. влади комітети використовувалися для боротьби із саботажем службовців, боротьби з розрухою і голодом. У лют. 1918 ліквідовані шляхом остаточного об'єднання з профспілками.

Фабріціуса, вулиця житломасиву Соколовка Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Сонячна. Довж. 1,2 тис. м, ширина 7 м. Має 62 будинки. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь військ. діяча Фабріціуса Яна Фріцовича (26.6.1877, Латвія – 24.8.1929, Сочі). Герой гром. війни. Ком-р бригади. Брав участь у боях проти нім. окупантів, денікінців, буржуазно-поміщицької Польщі (1918 – 1920). Військ. керівник в Україні (1925 – 1927). Загинув під час авіакатастрофи. Обслуговує 14 в/з.

"Фавор", церква християнської віри євангельської відкрита у с. Глеюватка в трав. 2000. Віруючих до 20 чол. Богослужіння відбуваються у середу, п'ятницю, неділю. Пресвітер В. М. Литвиненко.

Фаворського, вулиця житломасиву Новоіванівка Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Степова. Довж. 2,4 тис. м, ширина 8 м. Має 48 приват. будинків, проживає 170 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. . Названа на честь рос. хіміка-органіка Фаворського Олексія Євграфовича (3.3.1860 – 8.8.1945, Ленінград). Акад. АН СРСР. Герой Соц. Праці (1945). Основоположник хімії ненасичених сполука. Обслуговує Новоіванівське в/з

Фадєєв Олександр Семенович (7.3.1923, Красноярськ. кр). Почес. громадянин с. Чкаловка (1990). Освіта вища. Уч. ВВВ з лип. 1942 у скл. 3 гв. ПДД. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р 2-го батальйону 47 гв. СП 15 гв. СД. Уміло командував підрозділом у боях за Кр. Ріг, села Чкаловка, Родіонівка, на Інгулецьк. плацдармі. В арм. до 1972. Нагороджений орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2).

Фадєєва, вулиця житломасиву КРЕС (Колонка) Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Довж. 400 м, ширина 9 м. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Фадєєва Олександра Олександровича (24.12.1901, Калінін. обл. – 13.5.1956, Москва). Громадськ. діяч, ген. секретар, голова правління Спілки письменників СРСР (1946 – 1954). Серед творів романи "Розгром" (1927), "Останній із Удеге" (1929 – 1940), "Ленінград у дні блокади" (1944), "Молода гвардія" (1945) ін. Держ. прем. СРСР (1946). Обслуговує 13 в/з.

Фазан (Phasianus colchicus), птах ряду куроподібних. Довж. 80-85 см, вага 700-1800 г, хвіст клиноподібний, дуже довгий, особливо у самців. Біля очей гола червона шкіра. Забарвлення мінливе, яскраве, мідно-червоне, золотисто-оранжеве. Населяє чагарники, ліси по долинах річок Криворіжжя. Осілий птах. Гніздо на землі. Кладка у квіт. з 8-12 яєць. Тримається обережно. Голос – короткий крик. Живиться насінням, комахами, ягодами. Об'єкт пром. полювання.

Файка, люлька для куріння за часів козацтва на Криворіжжі.

Файнштейн Еммануїл Григорович (7.11.1919, Кр. Ріг – 19.11.1991, там же). Проф. (1976). Д.Т.Н. (1975). Зак. Ленінгард. політех. ін-т (1943). Уч. ВВВ. У 1945 – 1955 працював у системі "Узбекенерго". У 1955 – 1990 доцент, зав. кафедрами електротехніки, моделювання та програмного забезпечення КГРІ. Вивчав проблеми електротехніки, електроприводу. Розробив методи розрахунку магнітних ланцюгів сепараторів. Підготував 10 канд. тех. наук. Автор 250 наук. праць. Нагороджений Почес. Грамотою Президії Верх. Ради СРСР.

"Факел", клуб школяра діяв в Інгулецьк. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

Факельний, провулок житломасиву Першотравневий Терн. р-ну. Закладен. у кінці 40-х. Довж. 150 м, ширина 7 м. Має 9 приват. будинків, проживає 32 чол. Вкритий відсівом. Обслуговує 77 в/з.

Факсимільний зв'язок, електрич. спосіб передачі зображення нерухомих об'єктів (тексти газет, таблиць, фотографій, креслень) за канонами електрич. зв'язку. Проводиться з допомогою факсимільних апаратів. Вперше у 1855 використав італ. фізик Дж. Казеллі. Активно розвивався з 20-х. Широко використовується на підприємствах Кривбасу.

Факультет післядипломного навчання Дніпропетров. медичної академії, відкрит. у Кр. Розі у берез. 1973. Базою став доцентськ. курс з підвищення кваліфікації організаторів охорони здоров'я при кафедрі соціальної гігієни Дніпропетров. медін-ту. Скл. з кафедри терапії, хірургії, педіатрії, акушерства і гінекології. Біля витоків стояли проф. Г. П. Ємельянова, І. І. Крижановська, В. М. Гужевський, Д.М.Н. В. М. Четверякова, В. М. Зоріна, М. Б. Розуменко ін. У 1974 організована кафедра клінічної лабораторії діагностики, у 1976 – кафедра травматології та ортопедії, доцентськ. курс з наркології. Кафедра анестезіології та реанімації почала проводити первинну спеціалізацію лікарів з реаніматології. У 1976 відкрилися кафедри терапевтич., хірургіч., ортопедич. стоматології, у 1979 – кафедра гастроентерології, доцентські курси з гігієни харчування, гігієни дітей та підлітків, неврології, рентгенології, фтизіатрії і нейрохірургії, у 1980 – доцентський курс із соціальної гігієни, у 1981 – кафедра реабілітації. У 1986 утворюються кафедри анестезіології і реанімації, гігієни харчування і клініч. дієтології, психіатрії, у 1987 – кафедра неонатології, у 1989 – кафедра перінатології, у 1990 – кафедра гігієни праці, у 1992 – кафедра управління охорони здоров'я. У 1994 при кафедрі анестезіології створен. курс гіпербарич. оксигенації. З 1992 проходять підготовку лікарі-інтерни. У 1993 відкривається філія кафедр педіатрії, хірургії, акушерства у Кіровограді. У 1995 дістав назву фак-ту удосконалення лікарів № 2. Діють 11 кафедр, 3 курси. Працює 123 викладачі, з них 18 докторів і 49 канд. мед. наук. Щорічно готується до 130 наук. праць, 2 монографії. Впроваджуються результати власних наук. розробок. Декани В. М. Гужевський, Ю. К. Франценен, В. М. Коваленко, В. О. Єнохович, С. О. Мокія.

Фалалея-огірочника, народна назва 2 червня.

Фалін Василь Костянтинович (25.4.1919, Тульська обл. – 6.7.1958, Моск. обл.). Герой Рад. Союзу (15.5.1946). Зак. Військ.-повітр. акад. (1956). В арм. з 1940. Уч. ВВВ з лип. 1943 у скл. 237 ШАП 305 ШАД. Уч. визволення Кр. Рогу. Здійснив 130 б/вильотів. Трагічно загинув. Нагороджений орд. Леніна (2), Червоного Прапора (2), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Фалус Гадріана (Phallus hadriani (Vent.) Pers), гриб. Плодове тіло видовжено-яйцевидне, згодом майже циліндричне, в основі складчасте. Перидій рожевий, світло-пурпуровий або білий, при дозріванні часто червонуватий (всередині білий). Ренептакул циліндричний, до основи потоншений, губчастий, білий, жовтувато-білий або рожевий, до 18 см завдовжки, до 3 см завширшки. Шапка циліндрична, 3,5-4 см завдовжки, сітчасто-ямчаста, по краю нерівна, приросла до рецептакула. Спори 2-2,5 х 1,5 мкм. Росте у дубово-ясеневому насадженні Гурівського лісництва. Рідко.

Фалус смердючий (Phallus impudicus (L. ex Pers), їстівний гриб. Молоде плодове тіло кулясте, частіше яйцевидне. Перидій білий, рожевий або ліловуватий, тришаровий, при дозріванні розривається на 2-3 лопаті. Рецептакул циліндричний чи потоншений до кінців, порожній, білий, згодом жовто-бурий, 12-22 см заввишки та 3-4 см у поперечнику. Шапка на верхівці рецептакула 4-5 см заввишки, дзвониковидна, з'єднана з рецептакулом лише на верхівці, по краю вільна, бурувато-білувата, сіра, згодом коричнювата, вкрита слизуватою, чорнувато-оливковою глебою. Спори повздовжньо-еліпсовидні, з заокругленими кінцями, майже безбарвні, 3-4 х 1,5-2 мкм. Запах гриба дуже неприємний. Росте у тінистих сирих листяних лісах, по берегах водосховищ, на грунті (лип. –верес.).

Фальковського, вулиця житломасиву Соколовка Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Самаркандський. Довж. до 1 тис. м, ширина 7 м. Має 29 будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. поета Фальковського Дмитра Никаноровича (справж. прізвище Левчук, 3.11.1898, Брест. обл. – 17.12.1934, Київ). У творах оспівував будівництво нового життя. Автор збірок "Обрії" (1927), "На пожарищі" (1928), "Полісся" (1931). Обслуговує 14 в/з.

Фальконет, легка козацька граната середнього калібру, що стріляла кам'яними, металевими та скляними ядрами. Відома на Криворіжжі за часів козаччини.

Фальц-Файн Едуард Олександрович (12.9.1912, Херсон. обл.). Барон. Зак. Ін-т сільгосп у Цюріху (Швейцарія) (1941). Виходець із знатного роду, який заснував заповідник Асканія-Нова. До 1917 жив з батьками у с. Гаврилівка (тепер Херсон. обл.). У 1917 разом з матір'ю емігрував до Франції, потім дістав громадянство у Ліхтенштейні. Займався бізнесом і спортом. У 1936 чемпіон світу з гірських автогонок. Чемпіон Франції з велоспорту (1941). Один із засновників туризму у Ліхтенштейні. Меценат. Чл. Міжнародного олімпійськ. комітету, голова олімпійськ. комітету Ліхтенштейна. У 80-х доклав зусиль, аби літні Олімпійські ігри 1980 відбулися у Москві. Почес. президент міжнарод. Таврійських ігор. Кілька разів бував, сприяв розвитку малого бізнесу у Кр. Розі. У 1997 подарував місту книгу "Асканія-Нова" видану на власні кошти. Освячений у Спасо-Преображенському соборі (1997). Передав Україні матеріальні цінності на суму 1,5 млн. доларів США. Нагородж. Почес. відзнакою Президента України (1994), орд. Дружби народів (Росія).

ФАМ-1, ФАМ-2, фільтри-автомаслянки**,** розроблені і виготовлені на з-ді "Комуніст" в кінці 40-х – початку 50-х. Вага 1,3 і 2,0 кг. Місткість 0,1 і 0,4 л. Призначені для очистки стислого повітря за умов гірнич. виробок.

Фан, посудина для збирання сажі у давні часи на Криворіжжі.

Фанаберія, чванство, пиха, гординя у давні часи на Криворіжжі.

"Фанат", клуб боротьби створен. у лют. 1998. Проводить змагання. Голова О. О. Сухиненко.

Фанза, давня назва шовкової тканини на Криворіжжі.

"Фантазери", шоу-група організована у 1985 Н. В. і Л. В. Кримськими при ПК коксохіміків. Учасники – діти від 3 до 16. Лауреат міжнарод. фестивалів "Старти-91" (Анапа, 1991). Запис на ЦТ, УТ, обл., міськ. ТБ. Увійшла до скл. театру "Д.Ж.А.Н.Г.О."

"Фантазія", хореографічний колектив створен. у 1999 у скл. ПК "Райдуга" за ініціативою Т. І. Мойся. Відвідують 40 чол. У програмі композиції "Соняшники", "Вогонь", "Фантазія" ін.

“Фантазія”, зразковий ансамбль бального танцю створен. у 1989 на базі ПКіТ ПівГЗК за ініціативою Л. Голубенко. У програмі бальні танці, хореографіч. композиції. Лауреат фестивалів, конкурсів. Зразковий з 1998. Бере участь у концертах і масових заходах.

Фарадея, вулиця житломасиву Соколовка Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. До 1975 мав назву провулок Сонячний. Довж. 600 м, ширина 7 м. Має 8 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь англ. фізика Фарадея Майкла (22.9.1791, Лондон – 25.8.1867, там же). Чл. Лондон. королівського тов-ва з 1824, іноземний почес. чл. Петербурзька АН з 1830. З 1825 – директор лабораторії Королівського ін-ту. Основоположник вчення про електромагнітне поле, один із засновників електрохімії, магнітооптики ін. Обслуговує 14 в/з.

Фарафонова Олімпіада Іванівна (6.8.1949, Донецьк). Профспілковий діяч. Зак. Укр. політех. ін-т (1974). У 1966 – 1971 електромонтер Слов'янськ. арматур. з-ду, машиніст холодильн. установок Донецьк. з-ду холодильників. У 1971 – 1974 лаборант з-ду гірнич. машинобудування. У 1974 – 1983 технік, ст. інж. з-ду “Буддеталь”. У 1983 – 1990 голова профкому об'єднання “Кривбасбудіндустрія”. З лип. 1990 голова галузевої ради профспілок працівників будівництва і буд. матеріалів. Діяльність спрямована на захист інтересів трудящих. Брала участь у реконструкції будіндустрії Кривбасу. Делегат з'їздів профспілок України.

Фарафонтов Віталій Павлович (1917, Узбекистан – жовт. 1943, Криворіжжя). Визволитель. Освіта н/середня. В арм. з 1939. Уч. ВВВ з лип. 1943. Уч. визволення Криворіжжя у скл. 1 гв. мотоцикл. полку 5 гв. А, гв. сержант, механік-водій танка Т-34. 29.10.1943 брав участь у розгромі ворож. механізован. колони на шосе с. Гурівка-с. Лозуватка. Гусеницями знищив 2 всюдиходи, 15 солдатів та офіцерів противника. Оборону тримав 14 годин. Героїчно загинув у бою. Нагороджений орд. Червоної Зірки.

Фарби, суспензії пігментів у воді (акварель, гуаш) або плівкоутворювачів - масел, які висихають, оліфах (масляні фарби), лаках (емалеві фарби), водних розчинах клеїв, крохмаль, казеїн і ін.; клеєві фарби та рідкого скла (силікатні фарби); водних дисперсіях синтетич. полімерів (емульсійні фарби). Тонкі шари фарби утворюють при висиханні непрозорі покриття, які захищають поверхню та надають їй красивий зовнішній вигляд. Використовують у народному госп-ві, побуті, живопису. Фарби – основна продукція Криворізьк. сурикового з-ду.

Фармасон, вільнодумець, безбожник у давнину на Криворіжжі.

Фармацевтів міська асоціація, створена у серп. 1999. Налічує 24 чол. Об'єднує фахівців, які мають справу з виробництвом та реалізацією ліків. Голова Е. І. Кірічок.

“Фармація”, комунальне підприємство бере початок від повітмедбази, відкритої у 1922. Забезпечувала виготовлення і реалізацію ліків для населення. У 1953 на базі медбази утворен. Аптеч. склад, що розташовувався у Ц.-Міськ. р-ні. У 1964 отримав приміщення по вул. Постишева Дзерж. р-ну. У червні 1962 утворене міське аптечне управління. До скл. входили 25 міськ. і 18 сільськ. аптек, 2 аптечні пункти, 2 сан. магазини, контрольно-аналітич. лабораторія, магазин “Хірургія” і склад. У 1982 існувало 125 аптек. У 1989 організоване виробниче об'єднання “Фармація” з підпорядкуванням обл. аптекоуправлінню. У жовт. 1990 підпорядковане міськвиконкому. У верес. 1992 перереєстроване у держ. комун. підприємство. Сучас. статус має з 1998. Підпорядковано 20 аптек, 60 аптечних пунктів. Працює 400 чол. Керівники Н. І. Шапіро, Ю. М. Ратєєв, М. О. Шведова, Г. Л. Шкляр, Б. М. Лук'янов, Л. П. Періг, В. П. Стойков, А. А. Назаренко, І. О. Ковтуненко, М. Й. Гурова, А. Г. Тигипко, В. В. Васік, С. Й. Зубович, Л. С. Янашева, А. В. Бігдан.

Фартушна Галина Степанівна (26.3.1926, Дніпропетров. обл.). Засл. гірник. України (1967). Освіта середня. У 1955 – 1979 машиніст підйомного крана ПівдГЗК. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Раціоналізатор і наставник. Рац. пропозиції спрямовані на спрощення технології підйому і розвантаження вантажів.

Фарфорова, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена на початку XX ст. Розвитку набула у 30-50-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Північна. Довж. 700 м, ширина 7 м. Має 21 приват. будинок. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Обслуговує 72 в/з.

Фаршахта, шахтний отвір, вихід у давні часи на Криворіжжі.

Фасадна, вулиця житломасиву КРЕС (Робочий) Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. До 1975 мала назву провулок Свірський. Довж. 1,6 тис. м., ширина 7 м. Має 5 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 13 в/з.

Фасонно-сталеливарний цех ком-ту "Криворіжсталь", введен. в експлуатацію у груд. 1970 потужністю 60 тис. т на рік. У січ. 1971 приєднан. Фасонно-ливарний цех і нова структура одержала назву – ливарний цех. У груд. 1987 реорганізован. у фасонно-сталеливар. і чавуноливар. цехи. Сучас. продуктивність 13,5 тис. т сталевого литва і 68 т магнію. До скл. входять 7 дільниць. Серед номенклатури марганцевисте литво (2,8 тис. т), фасонне сталеве литво (5,9 тис. т), колосники агломашин (1,7 тис. т) ін. 3 тис. т. За вагою продукція коливається від 1 кг до 30 т. Начальники Н. Н. Сушко, В. Д. Дейна, А. Ю. Дейнега, В. М. Шишов, О. В. Бабічев.

Фасонно-чавуноливарний цех ком-ту "Криворіжсталь", створен. у серп. 1934. Попередні назви: фасонно-ливарний цех, чавунна дільниця фасонно-ливарного цеху. Входить до скл. управління голов. механіка. Належить до дрібносерійного та індивідуального виробництв. Зруйнован. під час війни. Відновив діяльність у кінці 40-х. У 1952-ла, 1954 встановлені дугові плавильні печі ДСН-0,5, ДСН-5, у 1956, 1976 – змішувальні бігуни, у 1984, 1990 – формуючі машини. Плавка чавуну здійснюється у вагранках відкритого типу потужністю 7 т/год. і дугових електропечах 0,5 і 5 т. Серед номенклатури фасонне, кольорове литво, піддони, колосники, шари ін. Виготовляє монументи і пам'ятники. Серед них монумент "Перемога", пам'ятник загиблим в Афганістані, пам'ятники В. Е. Дзержинському, Я. І. Вєсніку, В. І. Леніну ін. Серед кращих спеціалістів Довженко, Гаркуша, Максецький, Рєпніков, Аніканов, Боровий. Начальники Кодін, В. Риков, Н. Павловцева, О. Аза, В. Дейна, А. Дейнега, В. Блажиєвський, Є. Мартиненко.

Фасонно-ливарного цеху КМК робітникам, які загинули під час ВВВ, меморіальна дошка, встановлена на корпусі цеху в 1965. Вилита з чавуну у цьому цеху. Позначено 32 прізвища.

Фастовська, вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 648 м, ширина 7 м. Має 26 приват. будинків, проживає 92 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь міста Фастов Київ. обл. Обслуговує 17 в/з.

Фасулаті Кирило Ксенофонтович (25.3.1902, Донецька обл. - ?, Ужгород). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. ін-т народ. освіти (1926). У 1920 – 1921 учитель труд. шкіл у Донбасі і ст. Юрицине Запорізьк. обл. З 1927 працював в науково-краєзнавч. тов-вах. У 1932 брав участь у наук. експедиції з вивчення біоценодів посушливих степів Причорномор'я. У 1934 – 1937 керівник групи зоології Всесоюз. НДІ гібридизації (Асканія-Нова). Одночасно у 1933 – 1934 доцент кафедри біології Нікопольськ. педін-ту, у 1934 – 1937 декан природнич. фак-ту Житомир. педін-ту. Склав наук. посібник для педін-тів з проблем зоології. У 1937 – 1941 зав. кафедрою зоології Криворізьк. педін-ту. Один з керівників евакуації ін-ту на Схід. У 1941 – 1944 директор СШ в Ростов. обл., ст. мікробіолог консервного з-ду в Азербайджані. У 1944 – 1948 зав. кафедрою зоології, декан природнич. фак-ту Криворізьк. педін-ту. Канд. біологіч. наук (1947). Виїхав до Ужгород. ун-ту. Доля невідома.

Фастіола печінкова, печінкова двоустка (Fasciola hepatica), паразитичний черв'як класу дигенетичних присисніів. Довж. тіла 20-30 мм. Поширена в усіх частинах світу. Паразитує в печінкових протоках, жовчному міхурі травоїдних тварин (переважно рогатої худоби),

іноді людини, спричиняючи фасціольоз. Розвиток паразита відбувається з участю проміжних хазяїв – молюсків.

Фата, велика шовкова прозора хустинка, якою у давні часи на Криворіжжі накривали померлу дівчину, яка була незаміжня. З початку ХХ ст. фату одягає наречена.

Фатера, квартира у давнину на Криворіжжі.

Фатерка (хватерка), у давнину на Криворіжжі кватирка, віконце. Ф. виникла від слова хвіртка.

Фатум, доля, у значенні невдачі, лиха у давнину на Криворіжжі.

Фауна, сукупність усіх видів тварин, яка скл. історично в даному зоогеографіч. р-ні. Поняття Ф. застосовують також щодо окремих таксонів тварин (ентомо-, орніто-, теріо-), вживається також для позначення морфоекологіч. (гідро-, педо-, а також макро-, мікро-, мезо-) та трофіч. (фіто-, зоо-, сапро-, міксо-, поліфаги та їх змішані форми) груп тварин. Розрізняють водну та суходольну Ф., а також сучасну та викопну (напр., кембрійська, трипільська та ін.). Ф. є об'єктом вивченням фауністики – розділу зоогеографії.

Фаустов В'ячеслав Тимофійович (1941, Бєлгород. обл.). Гірнич. керівник. Освіта вища. З 1963 гірнич. майстер, голова профкому, секретар парткому тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Умілий організатор виробництва. Нагородж. орд. "Знак Пошани"

Фаустов Георгій Тимофійович (17.11.1928, Бєлгород. обл.). Проф. (1992). Зак. КГРІ (1955). У 1944 – 1945 працював на пром. ком-ті у Бєлгород. обл. З 1955 асистент, доцент, професор кафедри розробки родовищ корис. копалин КГРІ. Канд. тех. наук. (1964). Організатор проблем. лабораторії фізико-техніч. проблем розробки рудних покладів (1970 – 1995). З 1975 вчений секретар спец. ради по захисту доктор. і канд. дисертацій. Золота, сріб. (2) медалі ВДНГ. Автор 200 наук. праць, 20 винаходів з проблем визначення параметрів камерних систем розробки, вибору раціональних скл. твердіючої закладки на основі дешевої композиційної суміші. Нагородж. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Фаут, у давнину на Криворіжжі звали найгірші колоди, які були малопридатні для чогось.

Фашизм (італ. – fascismo – пучок, зв'язка, об'єднання), соціально-політичні рухи, ідеології і державні режими тоталітар. типу. У будь-яких своїх різновидах фашизм протиставить інститутам і цінностям демократії так званий новий порядок і гранично жорсткі засоби його утвердження. Спирається на масову тоталітар. політич. партію (коли приходить до влади, вона стає державно-монополістич. організацією) і незапереч. авторитет "вождя", "фюрера". Тотальний, в тому числі ідеологіч. масовий терор і агресивна, яка переходить у геноцид, ксенофобія по відношенню до "чужих" соціальних і національних груп, до ворожих йому цінностей цивілізації – обов'язкові елементи ідеології і політики фашизму. Режими і рухи фашистського типу широко використовують лозунги популізму, соціалізму, імперської державності. Знаходить опору переважно в соціально знедолених групах і типах особистості в умовах загальнонаціональних криз або катаклізм модернізації. У вузькому розумінні фашизм – феномен політичного життя Італії і Німеччини 20-40-х ХХ ст. Більшість рис фашизму притаманна різним соціальним і національним рухам правого і лівого толку. При видимій протилежності ідеологічних установок (напр. "клас" або "нація"), по способах політичної мобілізації суспільства, терористич. панування і пропаганди до фашизму близькі тоталітарні рухи і режими, сталінізму, маоїзму, "красних кхмерів" ін. В умовах слабкості демократичних інститутів зберігається можливість розвитку рухів фашистського типу і перетворення фашизму в серйозну загрозу. Криворіжжя потерпало від Ф. у 1941-1944.

Федаш Євгенія Лук'янівна (1.1.1940, Польща). Громадськ. діяч. Зак. Дрогобич. педін-т. Працювала учителем укр. мови і літератури СШ №№ 66, 79, 23. Має вищу категорію, відмінник освіти. Очолювала Союз українок Кр. Рогу. Займається відродженням духовної культури.

Феденко Панас Васильович (13.12.1893, Кр. Ріг – 10.9.1981, Мюнхен). Проф. (1923). Доктор філософії (1923). Зак. Олександрійську гімназію, навчався у Петербурзьк.

історико-філософ. ін-ті (1913 – 1917). Держ. діяч УНР. У 1914 почав займатися журналістикою в укр. виданнях. У верес. 1917 створив укр. гімназію у Веселих Тернах, редагував газ. "Наша справа" у Катеринославі. Фундатор міської "Просвіти". З груд. 1920 в еміграції. Жив у Львові, Таркові. Видавав ж. "Вільна Україна", "Соціалістична думка". У 1923 – 1945 проф. Укр. вільного ун-ту в Празі. У 1945 – 1951 жив у Німеччині. У 1951 – 1959 редагував газ. "Наше слово" в Лондоні. З 1959 працював в ін-ті для вивчення СРСР в Мюнхені. Автор численних історич., філософськ. творів з історії України.

Федерації традиційного карате-до міський осередок, створен. у січ. 1999. Налічує 150 чол. Президент А. А. Волошин.

Федершахта, у давнину на Криворіжжі звався шахтний отвір, через який піднімали руду на поверхню.

Федін Валерій Іванович (21.2.1942, Свердлов. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1964). У 1964 – 1979 лікар, голов. лікар міськ. тубдиспансеру. У 1979 – 1998 голов. лікар 8-ї міськлікарні. У 1998 зав. відділом охорони здоров'я міськвиконкому. З квіт. 2002 голов. лікар 8-і міськлікарні. Доклав зусиль до відкриття мед. уч-ща в Терн. р-ні. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Федора-житника, народна назва 29 травня на Криворіжжі. У цей день сіяли жито.

Федора-обдера, народна назва 24 вересня на Криворіжжі. Означав початок осінніх дощів.

Федора Стратилата, народна назва 21 червня на Криворіжжі. В цей день гримлять потужні грози.

Федора-студита, народна назва 24 листопада на Криворіжжі. З цього дня зима сердита.

Федора Тирона, день 2 березня. Цього дня святому мученику Ф. Т. молилися криворіжці, щоб знайшлися крадені речі.

Федоренка, вулиця житломасиву Даманський Терн. р-ну. Закладена у кінці 60-х. Розвитку набула у 60-90-х. Попередня назва 2-й мкрн. ПівнГЗК. Довж. 750 м, ширина 10 м. Має 31 багатоповерх. будинок, проживає 4196 чол. Розташовані філія мед. уч-ща, СШ № 78, кінотеатр "Восход". Вкрита асфальтом. Названа на честь воєначальника Федоренка Якова Миколайовича (22.10.1896, Харків. обл. – 26.3.1947, Москва). Маршал бронетанк. військ (1944). У 1941 – 1945 командував бронетанк. військами Червоної Армії. Обслуговує 83 в/з.

Федоренка Я. М. меморіальна дошка, встановлена у 1975 на буд. № 1 одноймен. вулиці у Терн. р-ні. Напис вказує чиїм ім'ям названа вулиця.

Федоренко Володимир Васильович (9.9.1930, Кіровоград. обл.). Еколог. Зак. Кіровоград. радпарт. школу (1961). Відом. озеленювач. З кінця 60-х присвятив себе благоустрою Кр. Рогу. Працював голов. інж., у 1980 – 1983 директор РБУ зеленого господарства. Керував реконструкцією зелені на голов. вулицях Кр. Рогу.

Федоренко Валентин Григорович (1935, Миколаїв. обл.). Проф. (1992). Д.Е.Н. (1999). Зак. Одес. інж.-буд. ін-т (1958). У 1958 – 1960 будував шахти в Караганді. У 1960 – 1969 заст. керуючого тр-том "Луганськжитлобуд". У 1975 – 1981 зав. відділом Луганськ. обкому КПУ. У 1981 – 1991 голова ЦК профспілки будівельників України. З 1991 проф. Київ. тех. ун-ту будівництва. Почес. голова федерації вітрильного спорту України. Чемпіон України. Почес. будівельник Байконура (1987). Прем. ім. Глушкова (1996), ім. Буднікова (1998). Автор 226 наук. праць з проблем будівництва. Нагородж. орд. "Знак Пошани" (2), знак "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Федоренко Дмитро Тимофійович (5.9.1933, Дніпропетров. обл.). Відом. педагог, етнограф. Зак. Харків. ун-т (1961). У 1954 – 1977 учитель СШ в Павлограді. З 1977 ст. викладач, зав. кафедрою педагогіки і методики початков. навчання Криворізьк. пед. ін-ту. Розробив навчальні програми з педагогіки нац. школи, фольклору України. Автор досліджень "Первоцвіт дивослова", "Від серця до серця", "Історія педагогічної думки та освіти в Україні", "Листи з античної України" ін. Має праці з фольклору Придніпров'я. В НАН України існує іменний фонд, де зберігаються усні пам'ятки нац. культури України. Почес. громадянин Павлограда (1999).

Федоренко Людмила Федорівна (1.9.1937, Пензенська обл.). Засл. працівник фізкультури України (1988). Зак. Пензенськ. педін-т (1963). У 1957 – 1959 учитель фізкультури у Пензенськ. обл. У 1962 – 1991 методист виробнич. гімнастики Криворізьк. ДБК, НКГЗК, РУ ім. Дзержинського, тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Чл. обл. президії з фізкультури і спорту. Ініціатор проведення виробнич. гімнастики на підприємствах Кр. Рогу. Розробила системи і вправи. Досвід вивчався на обл. рівні. Переможець і дипломант оглядів-конкурсів з виробничої гімнастики. Організатор змагань, складання нормативів ГПО. Краща за професією серед методистів виробнич. фізкультури Дніпропетров. обл. (1987).

Федоренко Надія Іванівна (15.10.1942, Миколаїв. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1965 – 1998 швачка, контролер готової продукції. Переможець змагань, ударник п'ятирічок, наставник. Нагороджж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Федоренко Олена Миколаївна (10.10.1948, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Дніпропетров. культосвіт. уч-ще (1983). З 1971 зав. дитяч. сектором, з 1976 директор ПК ім. Артема. Організатор кількох колективів худ. самодіяльності, міських заходів культури ін. Нагороджж. знак. "За заслуги перед містом".

Федоренко Павло Йосипович 98.10.1936, Кр. Ріг). Акад. АГНУ (1997), проф. (1987), Д.Т.Н. (1987). Зак. КГРІ (1959). У 1959 – 1960 інж., асистент кафедри розробки родовищ корис. копалин КГРІ. У 1960 – 1962 майстер Мамализьк. гіпс. кар'єру у Чернівецьк. обл., ш. "Саксагань". З 1962 зав. лабораторією, асистент, доцент, зав. кафедрою маркшейдерськ. справи КГРІ/КТУ. Одночас. з 1994 зав. відділом вибухових робіт НДГРІ. Досліджує процеси руйнування гірнич. порід вибухом, сейсміч. масових вибухів, стійкості бортів і схилів глибоких кар'єрів. Заснував наук. школу по створенню високоефект. ресурсозберігаючих технологій. Держ. прем. України (1997). Підготував 2 доктори і 15 канд. наук. Дипломант республік. конкурсу на кращу наук.-дослід. роботу (1979). Уч. ВДНГ СРСР, міжнарод. гірнич. конкурсів. Експерт Вищої атестаційн. категорії України, міжнарод. спілки вибуховиків. Автор більше 360 наук. праць, 9 книг, володар 45 автор свідоцтв.

Федориненко Валентин Федосійович (8.10.1943, Дніпропетров. обл.). Транспорт. керівник. Зак. КГРІ (1980). У 1965 – 1980 водій АТП-03124. У 1981 – 1985 секретар парткому, у 1985 – 1998 нач. АТП-30430/14116. Організатор транспорт. забезпечення городян у півд. частині Кр. Рогу. Брав участь у реструктуризації транспорт. системи у Кр. Розі.

Федорівка, балка ліва притока р. Саксагань. Довж. 2,5-3 км. Використовується як канал для скидання дніпровськ. води в Саксагань.

"Федорівка", курган-могила розташован. у Жовт. р-ні за 0,5 км на схід від мкрн. Зарічний, поблизу АТП-14134. Скл. з 2-х насипів. 1-й вис. 4,2 м, діам. 60 м. Форма напівсферична, оборана. 2-й вис. 0,5 м. Оглянут. археологом О. О. Мельником у 1980.

Федоров Вадим Якович (1.3.1941, Львів. обл. – 1997, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1968). У 1962 – 1988 токар, контролер, заст. нач. відділу, нач. інструмент. цеху, голова профспілки, нач. диспетчер. відділу, у 1989 – 1997 голов. інж. КЦРЗ. Автор 5 винаходів, 20 рац. пропозицій. Керував техніч. переоснащенням з-ду.

Федоров Леонід Калістратович (початок XX ст. – 1981, Дніпропетровськ). Держ. керівник. Освіта вища. Уч. відбудови Кривбасу. У 1939-1941 голова Криворізьк. міськради і міськвиконкому. Керував забудовою Кр. Рогу, розвитком гірнич. і металург. промисловості. Керівник евакуації Кр. Рогу у серп. 1941. Працював у Н/Тагілі. У 1942-1943 перебував у скл. партизан з`єднання Сабурова, комісар партизан. загону Героя Рад. Союзу Я.Налепки. У 1944-1946 голова Криворізьк. міськради і міськвиконкому. Керував відбудовою Кр. Рогу. Залишив помітний слід в історії Криворіжжя. Згодом очолював Дніпропетров. обл. парткомісію.

Федоров Михайло Іванович (1938, Литва). Новатор виробництва. Освіта середня. З кінця 50-х працював маляром БУ № 2 тр-ту "Криворіжжитлобуд". Ударник п'ятирічок,

переможець змагань, наставник. Брав участь у будівництві багатьох об'єктів, житломасивів. Систематично перевиконував виробничі норми. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст..

Федорова Любов Олександрівна (21.3.1948). Діяч культури. Зак. Уфимськ. ін-т мистецтв (1975). З 1969 викладач по класу фортепіано муз. школи. № 3. Виховала до 80 проф. музикантів, серед них багато лауреатів.

Федорова, вулиця житломасиву ЖКК № 26 центр. частини Жовт. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Сєченова. Довж. до 800 м, ширина 7 м. Має 41 будинок. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь засновника книгодрукування Федорова Івана (Москвітіна Івана Федоровича (? – 15.12.1583, Львів). Один з керівників державної друкарні у Москві. Працював в Україні близько 1573 – 1583 (Острог, Львів). Видав перші в України друковані книги "Апостол" (1574), "Буквар" (1574), Острозьку біблію (1581). Обслуговує 12 в/з.

Федорова М.А. (сільгосп керівник) трудова діяльність пов'язана з Кутянськ. лісозахисною станцією. З кінця 40-х працював директором. Керував створенням лісової санзони навколо Кр. Рогу. Пл. 21 тис. га. Організатор станції, а згодом Криворізьк. лісгоспзагу. Держ. прем. СРСР (1950). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Федорова Ф. Ф. (керівник правоохоронців) трудова діяльність пов'язана з міліцією ст. Довгинцеве. Уч. гром. війни. У середині 20-х нач. НКВС ст. Довгинцеве. Організатор СК "Динамо", стадіону залізничників. Біографіч. даних не виявлено.

Федоровський Віталій Дмитрович (7.2.1930, Бєлгород. обл.). Ботанік-дендролог. Зак. Київ. лісгосп. ін-т (1954). З 1982 зав. відділом інтродукції рослин Криворізьк. ботсаду. Канд. біологіч. наук. Автор 80 наук. праць з проблем розведення смородини на Криворіжжі. Один із засновників ботсаду, створив колекцію деревних рослин.

Федоровського, вулиця житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у 30-х. Попередня назва провулок Скандинавський. Довж. 750 м. Має 8 приват. будинків, проживає 19 чол. Названа на честь відом. лікаря Федоровського Миколи Михайловича (1886 – 1956). Акад. АН СРСР, Герой Соц. Праці. Офтальмолог. Обслуговує 49 в/з.

Федорус Григорій Аврамович (24.4.1909, Кіровоград. обл.). Засл. діяч. науки України (1980). Проф. (1981). Д.Т.Н. (1974). Зак. Кам'янець-Подільськ. ін-т соцвиховання (1932). Один з перших піонерів Кр. Рогу, піонервожатий. Голова ради піонерів ШУ ім. К. Лібкнехта. У 1924 розсильний шахткому, у 1925 токар ШУ ім. Жовтневої революції, у 1927 – 1929 бурильник ш. "Центральна" ШУ ім. К. Лібкнехта. З 1935 працював в Ін-ті фізики АН України. Уч. ВВВ. Вчений в галузі фізики та напівпровідників. Провідний спеціаліст Ін-ту напівпровідників. Держ. прем. України (1981). Автор наук. праць з проблем прикладної фотоелектроніки напівпровідників. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2), "Знак Пошани".

Федорцов Олексій Макарович (27.4.1946, Курська обл.). Правоохоронець. Освіта середня. У 1964 – 1968 відкатник ш. ім. Фрунзе. У 1968 – 1970 фрезерувальник дизельного з-ду. З 1970 в органах МВС. З 1975 ком-р відділення, взводу охорони. Відмінник міліції. Наставник. Уч. змагань з важкої атлетики. Брав участь у затриманні небезпечних злочинців. Має заохочення по службі. Нагородж. медаллю "За відмінну службу з охорони громадського порядку".

Федорченка Д. Д. (засл. працівник промисловості України (1984), трудова діяльність пов'язана з ком-том "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Федорченка збройне формування, діяло на території Криворіжжя у 1920 – 1921, вело боротьбу з представниками рад. влади. Нараховувало до 80 чол. Здійснювало напади на сільради, знищило до 15 міліціонерів в р-ні Софіївки. У лют. 1920 став командуючим повстанськими силами у Криворізьк. і Верхньодніпровськ. повітах.

Федорченко Віра Спиридонівна (16.9.1920, Київ. обл.). Науковець. Зак. Київ. ун-т (1945). У 1945 – 1957 петрограф кафедри мінералогії КГРІ. У 1957 – 1987 керівник групою, зав. відділом, зав. геолого.-мінерологіч. лабораторією ін-ту "Механобрчормет". Канд. геолого.-мінерологіч. наук (1973). Премія. Ради Міністрів СРСР (1985) за геолого-технологіч. оцінку та картування родовищ твердих корис. копалин.

Федоряк Геннадій Маркович (1931, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ. З 1962 інж. тр-ту "Кривбасшахтопроходка" Умілий організатор виробництва. Керував будівництвом шахт. Нагородж. орд. "Знак Пошани", знак "Шахтарська слава" 3 ст.

Федосєєва Г. Д. геологічна експедиція, проведена на Криворіжжі у 1873 за дорученням Рос. техніч. тов-ва. Докладно досліджувалися півд. частина Кривбасу. Виявлено поклади в с. Олександрів Дар, Латівка з 64-68 % заліза. Запаси до глибини 10 саж. скл. 10 млрд. пудів. В результаті створена комісія М. Іоста для вивчення геологіч. будови Кривбасу. Підготовлена доповідь в Рос. техніч. тов-ві (1874). Помилково вважалося, що поклади розташовані суцільними пластами.

Федосєєва, вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Народний. Довж. 434 м, ширина 8 м. Має 23 приват. будинки, проживає 82 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь філософа Федосєєва Петра Миколайовича (22.8.1908). Акад. АН СРСР. Герой Соц. Праці (1978). Директор Ін-ту філософії АН СРСР. Обслуговує 17 в/з.

Федосєєнко Микола Арсентійович (22.5.1911, Дніпропетров. обл. – 1979, Кр. Ріг). Засл. будівельник України (1959). Освіта н/середня. З 1931 тесля, майстер, нач. дільниці на будовах Кривбасу. Уч. відбудови Кривбасу. З 1963 монтажник, виконроб, у 1971 – 1973 майстер потоку тр-ту "Криворіжаглобуд". Керував передовою бригадою. Вміло впроваджував прогресивні методи будівництва. Раціоналізатор, наставник.

Федосії-колосниці та греганиці, народна назва 11 червня на Криворіжжі. З цього дня міцніло колосся.

Федосія-весняка, день 24 січня. З цього дня сонце повертає до весни.

Федосов Борис Павлович (14.10.1933, Орлов. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. КГРІ (1966). З 1958 слюсар, бригадир, нач. дільниці, заст. нач. цеху, майстер відділу АСУ ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, умілий організатор виробництва.

Федот-льодостав, народна назва 20 листопада на Криворіжжі. З цього дня на річках Саксагань та Інгулець з'являється лід.

Федота-вівсяника, народна назва 31 травня. У цей день на Криворіжжі розгорталися останні листочки на дубах.

Федотенко Володимир Ілліч (3.4.1926, Новосибірська обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з червня 1944 у скл. 20 СП. Стояв біля витоків ПівдГЗК. Працював на базі механізації. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Відзначився на будівництві ДП-9. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., "Знак Пошани" (2).

Федотов Микола Пилипович (жовт. 1892, Томська обл. – 70-ті, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Освіта початкова. Актив. уч. рев. подій 1905 – 1907, 1917 – 1920 у Томську. У 1905 – 1914 учень, майстер друкарні. Таємно друкував прокламації. Уч. 1-ї світ. війни з верес. 1914 у скл. 43 Сибір. полку на Захід. фр. У 1918 – 1919 працював в друкарні. У 1920 – 1928 зав. торг. відділом, голова спілки будівельників в Томську і Новосибірську. У 1928 – 1929 голова інспекції контролю Ойротськ. обкому ВКП(б). У 1930 – 1936 секретар крайового відділу будівництва, зав. відділом Іркутськ. крайового ком-ту профспілки, заст. керуючого тр-тами "Союзслюда", "Єнісейзолото". У 1936 – 1937 директор ШУ тр-ту "Хакасзолото". У 1938 – 1940 директор Степнянськ. ШУ тр-ту "Каазолото". У 1940 – 1946 керуючий тр-том "Міасзолото". У 1947 – 1952 працював в охороні ШУ ім. Кірова, вихователем гуртожитку.

Федула-вітряника, день 18 квітня. З цього дня на Криворіжжі з'являлися метелики.

Федька, вулиця селища Степове Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася з 1936 у зв'язку з введенням ш. "Центральна". До груд. 1975 мала назву вулиця Степової. Довж. 650 м. Має 21 будинок, з них 4 – приватні. Знаходиться у санзоні ІнГЗК у зв'язку з розвитком кар'єру. Названа на честь уч. гром. війни Федька Іван Федоровича (6.7.1897, Сумська обл. – 26.2.1939). Командарма 1-го рангу. Військ. діяч. Загинув під час репресій. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (4). Обслуговує 68 в/з.

Федько Володимир Миколайович (25.9.1959, Сумська обл.). Новатор виробництва. Зак. Інгулецьк. гірнич. тех-м (1979). У 1979 – 1982 слюсар Соколовськ. кар'єру. З лист. 1982 машиніст бурової установки ІнГЗК. Кращий за професією. Наставник. Майстер шарошкового буріння. Має високі виробничі показники. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Федько Григорій Іванович (16.1.1950, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Освіта вища. У 1972 – 1977 працював у Кіровограді, Світловодську. З 1977 електромонтер цеху технологіч. диспетчеризації ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, передовик виробництва.

Федько Петро Іванович (24.1.1925, Дніпропетров. обл.). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1968). У 1957 – 1966 майстер, у 1966 – 1968 голов. інж., у 1968 – 1987 директор виробництва об'єднання "Криворіжзалізобетон". Умілий організатор виробництва. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Федьковича, вулиця розташована у Терн. р-ні на межі з Жовт. р-ном. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Степова. Довж. 714 м, ширина 8 м. Має 33 приват. будинки, проживає 117 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. письменника Федьковича Юрія Адальбертовича (8.8.1834 - 11–1.1888, Чернівці). Один із засновників "Укрпросвіти", склав укр. "Буквар". Писав вірші, балади і поеми. Обслуговує 63 в/з.

Фейлетон, у дореволюційному Криворіжжі звали розділ газети, в якому друкували оповідання.

Фекете Рудольф (1897, Угорщина – 1938). Уч. рев. подій. Освіта середня. Уч. 1-ї світ. війни у скл. банди Григор'єва австро-угорськ. армії. Потрапив у рос. полон. Вів рев. пропаганду серед співвітчизників. З 1916 перебував у Петропавловськ. фортеці. У лют. 1917 вийшов на свободу. Уч. гром. війни. У квіт. 1919 сформував та очолив 1-й Полтав. інтер. полк, на чолі його брав участь у бойових діях проти Григор'єва на території Криворіжжя. Перебував на госп. роботі. Жертва сталінськ. репресій. Нагородж. орд. Червоного Прапора РРСФР.

"Феліція", шахта Широківськ. рудника закладена на землях поміщика Ушакова у 1899. Стала до ладу на початку XX ст. Належала Російсько-Бельгійськ. тов-ву. Потужність до 50 тис. т. Глибина 96 м. Мала дерев'яний копер, паровий двигун, кліть на 40 пудів, систему механізованої подачі руди від ствола до складу. У 1917 глибина досягла 109 м. Назва походить від імені дружини одного із господарів рудника. Зруйнована з початком гром. війни. Відбудова почалася у 1925. Видобуток не проводився через відкриття більш потужних шахт № 10, МЮД.

Фільварок, панський маєток, садиба, господарство у давні часи на Криворіжжі.

Фельдкомендатура № 756, діяла у Кр. Розі під час окупації у верес. 1941 – січ. 1944. До скл. входили формування жандармів, які силою і жорстокістю намагалися тримати городян у покорі. Відзначалася терором у відношенні до городян.

Фельдмана, вулиця розташована у селищі Зеленому Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася у 60-х рад-пом "Полтавка". До груд. 1975 носила назву вулиця Північна. Довж. 100 м. Має 4 приват. будинки, де проживають 19 чол. Названа на честь уч. рев. подій Фельдмана. Обслуговує 502 в/з.

Фельдмана Г. К. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1934 – 1935 за дорученням Академії наук СРСР. Визначені ресурси малофосфористих кварцитів,

проведен. аналіз утримання відвалів, з'ясована залежність поміж утриманням фосфору і заліза у породах.

Фельдмана М. С. приват. аптека, існувала у Кр. Розі у 10-х – 1918 по вул. Миколаївській (вул. Леніна у Ц.-Міськ. р-ні). Споруда не збереглася. Одна з перших 2-х аптек у Кр. Розі. Виготовляла ліки, перев'язувальні матеріали. Широко використовувалися знання флори Криворіжжя, досягнення народ. медицини.

Фельські геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1874 за дорученням Геологіч. департаменту. Вивчалася геологія Кривбасу. Висловлена думка про доцільність будівництва металург. з-ду у Кр. Розі. Кривбас одержав неофіційну назву "Золотий Ріг".

Фельшебаніїт (за назвою родовища у Румунії), мінерал класу сульфідів. Колір жовтий, білий. В Кривбасі рідкісний. Виявлен. на ш. ім. Кірова. Вивчав Г. Ф. Тохтуєв.

Фендрих Віктор Георгійович (1905, Дніпропетров. обл. – 10.8.1946, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Освіта середня. У 1927 – 1941 зав. маркшейдерським бюро ШУ ім. Р. Люксембург. Брав актив. участь у відбудові шахт Кривбасу. Ударник перших п'ятирічок. В серп. 1941 врятував тех. документацію, вивіз її на Урал. У 1941 – 1944 голов. маркшейдер ШУ ім. III Інтернаціоналу на Уралі. З лют. 1944 відбудовував шахти Кривбасу. Загинув при виконанні службових обов'язків.

Фенікс (від. грецьк.), міфологіч. птах, персонаж легенд, переказів Криворіжжя. Символізує відродження, молодість, силу, вічність.

Фенікс (лат. Phoenix), сузір'я Півд. півкулі. З території Криворіжжя іноді видно восени.

Фенологія, наука, яка вивчає періодичність явищ у природі, співвідношення поміж рослинами і кліматич. факторами, фази розвитку рослин.

Феномен (від. грецьк. – те, що з'являється), винятковий, незвичний випадок, рідкісне явище. Багато подій, людських доль, що увійшли у видання даної енциклопедії є Ф.

Фенхель звичайний (Foeniculum vulgare), 2-річна гола сиза рослина родини зонтичних. Батьківщина – Середземномор'я. Стебло прямостояче, до 200 см заввишки, круглясте, дуже галузисте. Листки чергові, в обрисі яйцеподібно-3-кутні, 3-4-пірчасто-розсічені на ниткоподібні частки. Квітки правильні, 2-статеві. Суцвіття – складний зонтик, пелюстки жовті. Плід – 2-сім'янка. Цвіте VII-VIII. На Криворіжжі культивують як ефіроолійну, лікарську, пряносмакову рослину. Препарати Ф. мають секретолітичні, спазмолітичні, вітрогінні властивості.

Феодосійська, вулиця житломасиву КРЕС (Робочий) Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Грозова. Довж. 350 м, ширина 7 м. Має 30 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. Феодосія (Крим). Обслуговує 13 в/з.

Феодосія, архієпископа (у миру Макаревський Олександр Миколайович) історико-краєзнавча праця "Материалы для историко-статистического описания Екатеринославской епархии. Церкви и приходи прошедшего XVIII столетия" двічі (1875, 1880) виходила у світ. Дає описання та уявлення про історію Веселих Тернів і Лозуватки.

ФЕОС-180, швидкісний однозонний електрофільтр, виготовлен. інж. Ф. І. Данченком, В. М. Колесніченком з ін-ту ВНДІБПГ у кінці 60-х. Призначен. для очистки від пилу неагресивних агломераційних газів у гірнич. і металург. промисловості. Виготовляв Семибратівськ. машбуд. з-д.

ФЕР-2, ФЕР-С-30, рудничні електрофільтри, розроблені інж. ін-ту ВНДІБПГ В. І. Стукановим, В. М. Івановим у 70-х. Призначені для очищення руднич. повітря від пилу при конвеєрній доставці руди і очищення шахт вентиляційного повітря. Очищення відбувається шляхом осадження пилу в електричному полі. Виготовлялися ВКБ РУ ім. Кірова і на з-ді "Ремгірмаш". Вперше впроваджені на ш. № 1 ім. Артема РУ ім. Кірова, ІнГЗК, ЦГЗК.

Ферганська, вулиця розташована у Дзерж. р-ні. Закладена в середині 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 880 м. Пл. 3,5 тис. кв. м. Названа на честь міста в Узбекистані. Обслуговує 5 в/з.

"Ферзь", клуб шахістів створен. у 1971 у скл. ПК ПівдГЗК. Об'єднує любителів гри у шахи, проводить турніри. До скл. входять 12 чол. Голова Ю.І. Івахно.

Ферма, 1. Сільгосп. підрозділ з вирощування худоби (свино-конеферми, вівчарня ін.) та виробництво тваринної продукції (молочна ін.). **2.** Будівельна конструкція (аркова, висяча, мостова, кроквяна ін.).

Феросплави, суміш заліза з іншими елементами (Ca, Si, Mn, Ti ін.), які використовуються на ком-ті "Криворіжсталь" для розкислення та легування сталі (ферохром, феросиліцій).

"Ферум", шаховий клуб організован. у 1980 у скл. СК "Богатир". Проводить турніри і змагання. База для проведення міськ. першостей. Біля витоків стояли С. Б. Шушковський, О. М. Бубир.

Фесенка, вулиця житломасиву МОДР Ц.-Міск. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 1-й Модрівський. Довж. 1,615 тис. м, ширина 7 м. Має 27 приват. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь уч. рев. подій на Криворіжжі О. К. Фесенка. Обслуговує 19 в/з.

Фесенка О. К. меморіальна дошка, встановлена у 1974 на початку вул. Фесенка. Напис свідчить, що вулиця названа ім'ям О. К. Фесенка.

Фесенко Володимир Романович (3.5.1927, Черкаська обл.). Військ. діяч. Освіта вища. Уч. ВВВ з берез. 1944. У 1945 – 1975 служив в армії, полковник. З 1976 голова Криворізьк. міськкому ДТСААФ/ТСО України. Чл. ЦК ДТСААФ України. Брав безпосередню участь у реформуванні ДТСААФ, в організації ТСО України. Почес. знак. ЦК ДТСААФ СРСР. Делегат з'їздів ДТСААФ України. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Фесенко Олександр Ксенофонтович (1885, Київ. обл. – 1937). Уч. рев. руху. З 1904 працював на Донецьк. руднику. У 1905 створив гурток РСДРП. Уч. рев. подій 1905 – 1907. Потім перебував у Донбасі. У квіт. 1917 формував загони Червоної гвардії у Кр. Розі. Очолив продкомісію Криворізьк. Ради (лист. 1917). Уч. зброй. повстання у січ. 1918. Під час австро-нім. окупації створив підпільну групу на Ростковськ. руднику. Піддався арешту, перебував у Катеринослав. в'язниці. Працював в Орлі. У 1919 на І повітовому з'їзді Рад обраний головою Криворізьк. виконкому, згодом голова бюро профспілок, повітового раднаргоспу. У 1923 – 1925 на партроботі. У 1927 – 1934 заст. голови Всеукраїнськ. ЦК незаможн. селян. Пізніше у Наркоматі земельних справ України. Репресован. Реабілітован. у 1956. Ім'я носить вул. у Кр. Розі.

Фесенко Сергій Леонідович (29.1.1959, Кр. Ріг). Засл. майстер спорту (1958). Зак. Київ. ін-т фізкультури. Видат. укр. плавець. Вихованець СК "Богатир" (тренер В. Г. Смелова). Чемпіон СРСР 1977 – 1982, Європи (1977), Олімпійських ігор у Москві (1980). Живе в Києві. Представляє фірму "Адідас" в Україні, активно пропагує водні види спорту. Спонсор змагань з плавання у Кр. Розі. Нагородж. орд. Жовтневої Революції.

Фесін Іван Іванович (24.6.1904, Ростов. обл. - 1991, Москва). Двічі Герой Рад. Союзу (1.3.1943, 1.11.1943). Ген.-майор (1943). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1941), Військ. акад. Генштабу (1949). Працював на руднику. В арм. з 1926. Служив в НКВС. Уч. ВВВ з червня 1941. Нач. розвідки СД, ком-р СП на Півн.-Захід. фр. З трав. 1942 ком-р 13 мотобр. Відзначився у боях за Харків. З червня 1943 ком-р 236 СД. Виявив героїзм на Дніпровськ. плацдармі (с. Сошинівка Верхньодніпровськ. р-ну). Керував військами у боях за визволення ст. Червона, з-ду "Криворіжсталь", центру Кр. Рогу, на Інгулецьк. плацдармі. У 1944 – 1948 нач. Моск. військ. уч-ща ім. Верх. Ради РРФСР. З 1950 викладав у Акад. Генштабу. Консультант панорами "Битва за Кривий Ріг". Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (2), Суворова 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2),

Фестиваль (від франц. – веселий), масова святкова подія, публічний показ досягнень у галузі культури. У Кр. Розі стали традиційними фестивалі "Горизонти джазу", "Співограй", "Золота риба" ін.

Фестиваль комсомольської пісні, вперше відбувся у Кр. Розі в лист. 1970. На сценах Кр. Рогу виступало до 100 творчих колективів.

“Фестиваль муз”, міський авторський фестиваль проходить з верес. 1998 у ПК ім. Фрунзе за ініціативою організаторів творчої вітальні газ. “Шахтар Кривбасу” Л. Сидоровської, Н. Шопяк та підтримкою відділу культури міськвиконкому. Участь беруть до 100 чол., серед них поети, прозаїки, барди, композитори, художники. За підсумком 2-х фестивалів вийшов альманах “Стежина” (1999). Переможці отримують дипломи, пам'ятні сувеніри. Сприяє розвитку талантів, пропагує нац. культуру, дає можливість спілкування творчим особистостям

Фестиваль українського національного кіно “Твоя земля – земля твоїх батьків”, проходив у Кр. Розі в серп. 1996. Відкриття пройшло в кінотеатрі “Современник”. Демонструвалися прем'єрні стрічки “Вальдшнепи”, “Стрчені світанки” (кіностудія ім. Довженка), “Вперед, за скарбами гетьмана!”, “Шамара”, ретро “В ніч на Івана Купала”, документ. та анімаційні фільми.

Фестивальна, вулиця житломасиву Дубова Гірка в м. Інгулець. Знесена протягом 70-80-х у зв'язку з розширенням кар'єру ІнГЗК. Скл. з приват. сектора. Існувала з початку 20-х. Проживали гірники РУ “Інгулець”.

Фестивальне, село Чкаловськ. сільради розташовувалося за 11 км на півд. захід від центру сільради на лівому березі р. Інгулець. Закладене в кінці 40-х. Жителі проживали у бараках й обслуговували колонію частин МВС. Ліквідоване у кінці 50-х.

Фефілов Яків Корнілович (6.12.1913, Удмуртія – 30.6.1961, Кр. Ріг). Герой Рад. Союзу (27.8.1943). Працював у лісгоспі Удмуртії. В арм. з 1942. Уч. ВВВ з лип. 1942 у скл. 106 СП 29 СД. Зв'язковий ком-ра роти. Відзначився 23.1.1943 за хутір Стародубівка на Сталінград. фр. Замінив ком-ра і утримав позиції. Після війни жив у Кр. Розі. Нагороджений орд. Леніна.

Фехтування (нім. – фехтувати, битися, боротися), **1.** Система прийомів володіння холодною зброєю в рукопашному бою. **2.** Вид спорту, єдиноборства на спортивній рапірі, шпазі, шаблі. Витоки йдуть від Франції з кінця XVII ст., в Росії офіційні змагання з 1860. У 1913 заснована Міжнарод. федерація фехтування (ФІЄ), об'єднує близько 100 держав. Чемпіонати Європи в 1906 – 1936, світу з 1937, в Олімпійських іграх з 1896. Мало популярність на Криворіжжі до середини 70-х, в авіауч-щі існувала фехтувальна школа.

Фехтування міська федерація, створена у 1966 за ініціативою міськспорткомітету. Витоки фехтування у Кр. Розі з середини 50-х. Спортсменів СК “Спартак” тренував Р. Іваницький. Команди у скл. 25-30 чол. виступали в обл., міськ., район. змаганнях. У 1968 організувалися секції в КГРІ, авіауч-щі, Дзерж. рудорем. з-ді. Практикувалося у ДСТ “Буревісник”, “Авангард”. У КГРІ займалося 30 чол., в ДСТ “Спартак” – 40 чол., в ДРРЗ – 35 чол. У 1971 у ДРРЗ утворена одна з перших в Україні абонемент. секція. З 1966 ком-ди Кр. Рогу виступали у республіканськ. змаганнях. Підготовлені 2 майстри спорту, 23 розрядники. У 1976 припинила існування. Голова В. С. Борисов.

Фіалка (Viola), рід трав'янистих рослин родини фіалкових. Листки черешкові, в розетках або чергові. Квітки пазушні, на довгих квітконіжках, неправильні. Віночок 5-пелюстковий, нижня пелюстка при основі з мішковидною шпоркою. Влітку розвиваються також клейстогамні квітки з недорозвиненим віночком. На Криворіжжі близько 10 дикорослих видів, з них найбільш поширена **Ф. двозначна**, - багаторічна рослина 5-15 см заввишки. Листки яйцевиднотрикутні або довгасто-яйцевидні. Квітки фіолетові. Цвіте IV-V. Звичайна рослина на степових схилах балок, відслоненнях гірських порід, по чагарниках. У декоративному квітникарстві користується популярністю Ф. Віттрока, братки.

Фіалкова, вулиця розташована у старій частині м. Інгулець. Забудована в 40-х. Залишився 1 будинок. Обслуговує 503 в/з.

“Фібра”, народна назва штучних матеріалів (текстоліту, склотекстоліту ін.) на Криворіжжі.

Фігнера, вулиця житломасиву Верабове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Семирічна. Довж. 538 м, ширина 7 м. Має 17

приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь діяча рос. революц. руху Фігнер Віри Миколаївни (7.7.1852, Татарстан – 15.4.1942, Москва). Чл. виконкому "Народної волі". Уч. підготовки замахів на Олександра II (1881). У 1884 засуджена до смертної кари, яка замінена довічною каторгою. 20 років перебувала в одиночному ув'язнені в Шліссельбурзькій фортеці. Автор мемуарів. Обслуговує 40 в/з.

"Фієста", танцювальна студія створена у кінці 90-х у скл. "Народного дому". До скл. входять 30 чол. У репертуарі сучас. ритми. учасниця багатьох фестивалів і конкурсів.

Фізаліс, марунка (Physalis), рід трав'янистих рослин родини пасльонових. Відомо близько 120 видів. Найбільш поширен. у Кр. Розі **Ф. Франще**, батьківщина – Японія. Багаторічна трав'яниста рослина з простим або розгалуженим прямостоячим стеблом, вис. 20-100 см. Листки яйцеподібні. Квітки білі до 3 см в діам. Декоративними рослини стають під час дозрівання плодів, коли навколо них із зрослої чашечки утворюються яскраво-оранжеві "ліхтарики", діам. до 5 см. Цвіте VI-VII. Розмножують живцями, поділом куща, насінням. Використовують для сухих зимових букетів. Крім Ф. Франще на Криворіжжі культивуються **Ф. звичайний** – як лікарська і декоративна рослина; **Ф. суничний, суничний томат** і **Ф. мексиканський** – як їстівні культури.

Фізики кафедра Криворізького пед. ін-ту/ун-ту, створена в 1930 у скл. фізико-математич. факультету. Біля витоків стояли М. М. Гольберг, О. П. Зеленський, В. М. Йоффе, М. Н. М'яч, В. В. Сакк ін. Досліджуються проблеми викладання фізики, шляхи підвищення рівня викладання, формування умінь і навичок у процесі вивчення фізики ін. Серед кращих викладачів І. К. Шаблій, О. С. Лашко, М. Ф. Радіонов, І. С. Радченко, О. Г. Петренко, Ю. О. Курбатов, В. М. Кадченко, С. І. Покутній, Г. Д. Панова ін. Працювали проф. А. Ю. Ків, Є. Я. Глушко, завідуючі М. М. Гольберг, О. П. Зеленський, С. Я. Красницький, Є. М. Бєляєв, І. Н. Швець, Д. Г. Стамов, І. С. Радченко, А. Ю. Ків, В. П. Ржепецький, Є. Я. Глушко.

Фізики кафедра КТУ, створена в 1922. Надає фундаментальні знання з фізики. Працює більше 20 чол., діють 8 лабораторій. Працівники ведуть плідну наукову діяльність.

Фізико-математичний факультет Криворізького пед. ін-ту/ун-ту, заснован. у 1930. У 1944 навчалося 90 студентів, працювало 6 викладачів. Діють кафедри математики, інформатики і прикладної математики, фізики. У 2000 навчалося 500 студентів, працювало 32 викладачі, з них 3 доктори і 19 канд. наук. Серед викладачів професори Г. П. Бевз, А. Ю. Ків, В. В. Корольський, Є. Я. Глушко, В. М. Соловйов. Декани Б. М. Яхнін, М. П. Хорошко, С. Я. Красницький, І. С. Радченко, Я. С. Комісаров, С. В. Уткіна, В. М. Соловйов.

Фізичного виховання кафедра, заснована у 1930 у скл. Криворізьк. ін-ту соцвиховання. Біля витоків стояли М.Макуров, В.Рибалко, І.Швець. Діяли гуртки з гімнастики, акробатики, спорттанців. Має спортбазу, проводить спартакіади та універсіади. Серед провідних спеціалістів О.Прохоренко, В.Марчик, В.Комірна, А.Кудик, І.Гречихіна, О.Іщенко, Т.Рябченко, І.Рудь.

Фізичного виховання кафедра КТУ, створена у 1950. Перший завідуючий Г. Ф. Стороженко. Має сучас. спортбазу. Значних успіхів досягла у важкій атлетиці, баскетболі, кульовій стрільбі, шахів. Серед спортсменів С. Батищев, Я. Коновалов, Г. Ємець, В. Кравчук, О. Блищик, Ю. Жук, Р. Гурська, О. Романов. Проводяться турніри і змагання.

Фізичну географію і геологію у Кривбасі вивчають спеціалісти одноймен. кафедри пед. ун-ту, яка створена у 1983. З початку заснування працює 31 чол., з них 14 канд. географіч. наук. Працює 7 чол. Діяльність науковців спрямована на вивчення ландшафтних геосистем, карсту, геоекологіч. проблем, антропоген. рельєфу, розробки теоретич. основ географії та геоекології. Опубліковано 200 наук. праць, організовано наук. експедиції. Діють турклуб "Сталкер", наук. гуртки, підтримують зв'язки з Моск., Дніпропетров., Київ., Харків. ун-тами. Роботу очолювали М. Ф. Шульгін, В. І. Крутов, Ю. Т. Карандєєв, Н. М. Грамадчикова, І. В. Леонова, В. О. Шипунова.

Фізіотерапевтична поліклініка № 1, відкрита як бальнеогрязелікарня у верес. 1960. До скл. входили водо-сірководневі, грязьові, інгаляції, парафінолікування кабінети. У 1963 затверджена республіканськ. школою передового досвіду з фізіотерапії. У 1965 визнана карщою серед собі подібних лікарень, її макет демонструвався в павільйоні охорони здоров'я на ВДНГ України. Щорічно відвідувало 1,2 тис. чол. За час існування прийняла майже 200 тис. чол. Обслуговувало до 115 фахівців. На базі готуються кадри серед. медперсоналу для фізкабінетів медич. закладів Кр. Рогу. Працює 82 чол., з них 3 лікарі, 39 медсестер. Головні лікарі О. М. Забіла, Р. М. Школа, Є. Г. Запольська, Ж. Д. Карвацька.

“Фізкультура-МОДРу”, спортивний тиждень проведен. Криворізьк. окружною радою фізкультури пройшов у серп. 1926. Проходили змагання робітнич. команд футболістів, гандболістів, гімнастів, легкоатлетів. Зібрані кошти передані у фонд МОДР.

Фізкультурна, вулиця розташована в селищі Зелене Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася в 50-х рад-пом “Полтавка”. До груд. 1975 мав назву провулок Радгоспний. Довж. 100 м. Має 1 будинок, де проживає 4 чол. Обслуговує Зелене в/з.

“Фізкультурник Криворіжжя”, спецвипуски газ. “Червоний гірник” та міськради з фізкультури і спорту виходили у 1931 – 1933.

Фіксаж, хімічний розчин для закріплення зображення, використовувався при виготовленні фотознімків.

Фікус (Ficus), рід рослин родини шовковичних. Поширені в тропіках та субтропіках обох півкуль. Це вічнозелені дерева або кущі, іноді ліани. Для більшості видів характерні повітряні корені. Мають молочний сік. Листки різноманітні за формою, забарвленням, розмірами, як правило шкірясті, часто блискучі, цілокраї або виїмчасті, овальні, видовжено-овальні, ліроподібні, 3-кутні, ромбічні, серцеподібні, від 1,5 до 60 см довж. Суцвіття (сіконіум) часто вважають за плід – це округлі або грушоподібні утворення з невеликим отвором зверху, через який відбувається запилення. В інтер'єрах Кривбасу та колекціях квітникарів-любителів найчастіше зустрічають **Ф. бенгальський, Ф. Бенджаміна, Ф. каучконосний,** рідше **Ф. карликовий і трикутний**. Декоративно-листяні рослини для зимових садів та кімнат.

Філателістичне товариство, створене у Кр. Розі в 1966. Займається об'єднанням колекціонерів поштових марок, організацією виставок і конкурсів. У витоків стояли Фатенков, Мінухін, Компанієць, Фінкільберг. Діє дитяч. філателістич. клуб.

Філатов Григорій Іванович (12.4.1908, Курська обл. – 18.4.1962, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Криворізьк. металург. тех-м. Уч. будівництва з-ду “Криворіжсталь”. У 1934-1941 майстер, нач. зміни газової служби з-ду "Криворіжсталь". Стахановець, ударник перших п'ятирічок. Відом. спеціаліст з газового госп-ва у металург. промисловості. У серп. 1941 нач. ешелону з евакуації потужностей з-ду “Криворіжсталь” на Урал. У 1941-1953 механік, заст. нач. газоцеху Н/Тагіл. металург. з-ду. Мав подяку Держ. комітету оборони СРСР. У 1953-1962 заст. нач. газової служби з-ду "Криворіжсталь". Автор проекту підключення газових мереж ПівдГЗК, НКГЗК до мереж КМЗ без зупинки металург. виробництва. Переможець змагань. Винятковий спеціаліст у газопостачанні. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Філатов Іван Андрійович (12.2.1921, Тульська обл.). Герой Рад. Союзу (1.7.1944). Зак. Чкалов. авіа. уч-ще (1943). Працював в аероклубі Моск. обл. Уч. ВВВ з лип. 1943 у скл. 735 ШАП 266 ШАД. Уч. визволення Кр. Рогу. З 1960 підполковник у запасі. Оселився у Москві. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки.

Філатов Олександр Григорович (14.10.1937, Кр. Ріг). Відом. спорт. організатор. Зак. КГРІ (1962). У 1957-1962 працював на з-ді "Криворіжсталь". У 1962-1980 ст. інж. ін-ту "Кривбаспроект". З 1980 голов. інж. ФК "Кривбас". З 1952 займався боксом. 10- кратний чемпіон Кр. Рогу, 4-кратний чемпіон Дніпропетров. обл., призер чемпіонатів України. Один з керівників реконструкції стадіону "Металург".

Філатов Олександр Іванович (1926, Кр. Ріг – лют. 1944, там же). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Під час окупації Кр. Рогу чл. підпільної групи М. П. Гриньова. Виконував завдання підпільників. Розповсюджував листівки, збирав і переховував зброю. Входив у скл. партизан. загону. Брав участь у визволенні півн. частини Кр. Рогу.

Філатова Анастасія Георгіївна (15.12.1922, Саратов). Відом. юрист. Зак. Моск. юр. ін-т (1947). Уч. ВВВ у скл. партизан. з'єднання Героя Рад. Союзу Д. В. Ємлютіна. Вела розвідку, допомагала пораненим. Працювала суддею в Ростов. обл. Очолювала юр. відділ НКГЗК. Уміло відстоювала інтереси підприємства. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки, "Знак Пошани", медаллю "Партизану Вітчизняної війни" 1 ст.

Філатова Лариса Миколаївна (8.1.1950). Діяч культури. Зак. Донецьк. муз. пед. ін-т (1975). З 1975 зав. метод. секцією, зав. кафедрою музики, доцент педін-ту. Має майже 50 наук. праць, 2 монографії з питань естетич. виховання. Канд. пед. наук (1983).

Філевич Гаррій Михайлович (1939, Кр. Ріг). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1975). У буд. індустрії Кр. Рогу з початку 60-х. У 1980 – 1992 голов. інж. тр-ту "Криворіжбуд". Умілий організатор виробництва. Керував будівництвом важливих промоб'єктів. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Філімоненко Єлизавета Павлівна (1896, Кр. Ріг - ?). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. У 1915 – 1917 працювала грабарем на руднику. У січ. 1920 організувала дитбудинок на Гданцівці, який очолювала до 1922. У 1922 організувала дитбудинок в Апостолівськ. р-ні, який очолювала до 1924. У 1925 – 1927 народ. суддя Долинськ. р-ну. У 1927 – 1935 голова Петропавлівськ. сільради, уповноважена заготовок. У 1937 – 1941 голова Укр. ком-ту спілки пивоварної і крохмале-патокової промисловості. У 1941 – 1944 інструктор ЦК ВКП(б) в Омськ., Новосибірськ. обл. У 1944 – 1948 голова Спілки пивоварної промисловості. Вела актив. громадську діяльність. Залишила спогади про події гром. війни на Криворіжжі.

Філімонова Ганна Яківна (15.9.1939, Київ. обл. – 12.1.2001, Кр. Ріг). Засл. працівник сфери послуг України (1999). Зак. Київ. ін-т народ. госп-ва (1986). З 1961 у системі поштового зв'язку Криворіжжя. З 1988 нач. поштамту. Умілий організатор поштового зв'язку у Кр. Розі у 80-90-х. Наставник. Делегат Всеукр. форуму поштових працівників (1999). Майстер зв'язку (1986). Пам'ятна медаль на честь сторіччя винаходу радіо. Почес. відзнака Держкомзв'язку України (1997). Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Філін (Сілін) Яків Ілліч (1913, Кр. Ріг – 1944, там же). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював у гірнич. промисловості. Під час окупації Кр. Рогу чл. підпільної групи Д. С. Коневої. Виконував завдання підпільників. Розстрілян. гестапо після жорстоких катувань.

Філіпов Микола Федорович (1935, Запорізька обл. – 11.7.1992, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1957). У 1957 – 1962 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. "Гігант" РУ ім. Дзержинського. У 1962 – 1964 інструктор, зав. відділом Дзержинськ. райкому КПУ. У 1965 – 1980 нач. шахти, голов. інж. РУ ім. Дзержинського. У 1980 – 1985 директор ІнГЗК. У 1985 – 1987 заст. міністра чорної металургії України. З 1987 ген. директор об'єднання "Південруда". Автор 30 наук. праць, свідоцтв. Канд. тех. наук. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Філіпова, вулиця розташована у старій частині Інгульця. Забудова почалася в 30-х у зв'язку з розвитком РУ "Інгулець". До груд. 1975 мала назву вулиця ім. Б. Хмельницького. Довж. 550 м. Має 8 будинків приват. сектора, де проживають 18 чол. Названа на честь засл. діяча мистецтв України, викладача театр. уч-ща ім. Щепкіна Філіпова (1889, Черкаська обл. – 1965, Москва). Обслуговує 503 в/з.

Філіппова Ганна Михайлівна (1927, Криворіжжя) Новатор сільгосп виробництва. Освіта н/середня. У 1947 – 1982 телятниця держплемз-ду "Червоний шахтар". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Філіпчук Анатолій Леонтійович (26.3.1939, Дніпропетров. обл.). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1976). З 1965 механік, виконроб, нач. дільниці, відділу, голов. інж. управління

мекханізації № 122 тр-ту “Криворіжстальконструкція”. Умілий організатор виробництва, брав участь у будівництві важливих пром. об'єктів. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Філліпсіт (на честь англ. геолога У. Філліпса), мінерал клас силікатів. Колір білий, жовтуватий, безбарвний. Блиск скляний. В Кривбасі зустрічається у скл. бокситових родовищ Високопільськ. р-ну в пустотах розміром до 2 см. Вивчали Ю. М. Зоткіна, В. І. Зубова.

Філодендрон (Philodendron), рід рослин родини ароїдних. Поширені у вологих тропіч. лісах Америки та Азії. Це багаторічні трав'янисті вічнозелені ліани з дерев'яніючим та напівтрав'янистим стеблом, а також з довгими повітряними коренями. Листки дуже різноманітні за формою, розмірами та забарвленням. Суцвіття – початок, обгорнений м'ясистим покривалом зеленого, кремового, бурого кольору. Найбільш поширені в інтер'єрах Кр. Рогу Ф. червонуватий, Ф. розсічений, Ф. криваво-червоний, Ф. вишуканий, Ф. лазячий.

Філоксери (Phylloxeridae), родина сисних комах надродини хермесових. Довж. 0,5-1,5 мм. 12 родів, 60 видів, поширені в Півн. півкулі. В Україні – 6 видів, в т. ч. Ф. виноградна, Ф. грушева, Ф. дубова та ін. Небезпечні шкідники с/госп. та лісових культур.

Філоненко Андрій Артемович (10.11.1908, Дніпропетров. обл.). Сільгосп. керівник. Освіта середня. У 1928 – 1933 брав участь у боях з басмачами у Серед. Азії. У 1933 – 1938 служив в органах міліції Харкова, Дніпропетровська. Уч. ВВВ з серп. 1941 в скл. 19 КП 10 КД. У 1946 – 1954 голова кол-пу “Початок” Златоустівськ. сільради. У 1954 – 1968 бригадир кол-пу ім. Комінтерну. Керував відбудовою кол-пу. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної зірки.

Філоненко Валентин Павлович (4.4.1931, Донецька обл.). Відом. юрист. Зак. Харків. юр. ін-т (1958). У 1952 – 1953 міліціонер, голова Білопільськ. ком-ту фізкультури Сумськ. обл. У 1958 – 1962 слідчий прокуратури Дзерж. р-ну, у 1962 – 1963 слідчий сумськ. прокуратури, у 1963 – 1966 слідчий прокуратури Дзерж. р-ну. У 1966 – 1969 заст. директора Сурик. з-ду. У 1969 – 1982 народ. суддя Інгулецьк. р-ну. У 1982 – 1996 голова Сакс. райсуду. Згодом адвокат. Брав участь у формуванні суд. системи Інгулецьк. та Сакс. р-нів. Наставник. Уч. з'їзду суддів України (1995).

Філоненко Марія Тихонівна (1913, Криворіжжя – 80-ті, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З початку 30-х працював у с/госп. с. Лозуватка. У 1938 – 1941 свинарка рад-пу “Червоний шахтар”. Ударниця перших п'ятирічок. Стахановка. У 1946 – 1973 свинарка рад-пу “Червоний шахтар”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Уч. ВДНГ СРСР. Досягла значних успіхів у відгодівлі свиней. Нагородж. орд. Леніна.

Філонов Іван Пилипович (1.1.1918, Луганська обл. – 20.10.1944, Бєлград). Герой Рад. Союзу (1.7.1944). Зак. Луганське авіауч-ще (1941). Працював на Лисичанськ. ГРЕС, з-ді “Донсода”. В арм. з 1938. Уч. ВВВ з трав. 1943 у скл. 672 ШАП 306 ШАД. Уч. визволення Кр. Рогу. Вів розвідку, наносив удари з повітря. Загинув у бою. Ім'я носить вул. у Лисичанську. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Філонова Анастасія Макарівна (2.4.1941, Пінська обл.). Почес. гірник України (1990). Освіта середня. З 1961 працівник колій залізнич. цеху ПівдГЗК. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник.

Філософії кафедра, створена у верес. 1985 у скл. Криворізьк. пед. ін-ту. Біля витоків стояли А.С.Анісімов, Н.В.Ведмецька, Л.О.Гореліков, В.І.Мітіна, В.І.Сидоров, Т.А.Хорольська, Я.В.Шрамко. Працювало 15 чол. З 1993 діє аспірантура. Проводяться науково-практичні конференції з актуальних проблем духовності. Працює 7 чол. Завідуючі А.С.Анісімов, Т.А.Хорольська.

Філуменія (від лат. – світло), колекціонування та вивчення сірникових етикеток. Виникло у 1-й половині XIX ст. у зв'язку з розвитком сірникової промисловості. Мала популярність

на Криворіжжі до середини 80-х ХХ ст. поки не почався масовий випуск сірників у картонних коробках, а замість яскравих етикеток з'явилась тьмяна реклама.

Філь Олена Іванівна (19.10.1961, Кр. Ріг). Передовик виробництва. Освіта середня. У 1979 – 1996 крутильниця Криворізьк. вовнопрядильної фаб-ки. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Фількін Сергій Леонтійович (7.10.1912 – 1998, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Освіта середня. У 1931 – 1935 машиніст крана, екскаватора на будівництві Дніпрогесу і з-ду "Запоріжсталь". У 1935 – 1940 механік шахти тр-ту "Нікополь-Марганець". У 1940 – 1941 механік шахти РУ "Першотравневе". У 1941 – 1946 механік гірнич. цеху хром. рудника на Уралі. У 1946 – 1969 механік шахти, голова профкому, голов. інж. шахт № 5-6, секретар парткому, голов. механік шахти РУ ім. К. Лібкнехта. Ударник перших п'ятирічок, організатор евакуації шахт, відбудови. Ініціатор починів. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора (2).

Фільковський Борис Мойсейович (2.11.1946, Молдавія). Пром. керівник. Зак. Всесоюз. ін-т текстильної і легкої промисловості (1973). У 1963 – 1978 слюсар, прядильник, інж. Клинцівськ., Чернігівськ. камвольних ком-тів. У 1978 – 1983 ст. інж. Укр. пусконалагоджувального управління легкої промисловості. У 1983 – 1988 нач. цеху виробництва Криворізьк. вовнопрядильної фаб-ки. У 1988 – 1995 нач. виробництва Сумськ. камвольної фаб-ки. У 1995 – 1997 голова правління ВАТ "Криворізька вовнопрядильна фаб-ка".

Фільм, продукт кіноіндустрії знятий на кіно- або відеоплівку. За жанром розрізняються Ф. художні, документальні, науково-популярні, навчальні, хронікально-документальні, рекламні ін.

Фільов Дмитро Сидорович (26.10.1903, Криворіжжя - ?). Чл.-кор. ВАСГНІЛ (1956). Д.С/Г.Н. Зак. Криворізьк. с/госп. ін-т (1925). Відом. укр. вчений-селекціонер. Уродженець с. Лозуватка. До війни працював на дослід. станціях з вирощування кукурудзи. Уч. с/госп. виставки у Москві (1939). У 1956 – 1975 ст. наук. співробітник, консультант Всесоюз. наук.-дослід. ін-ту кукурудзи (Дніпропетровськ). Держ. прем. СРСР (1950). Автор наук. праць з проблем вирощування кукурудзи. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Фільц, щільна, проте м'яка повсть у давнину на Криворіжжі.

Філянського, вулиця житломасиву Новоіванівка Терн. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 50-70-х. До 1975 мала назву вулиця Центральна. Довж. 2,4 тис. м, ширина 8 м. Має 78 приват. будинків, проживає 280 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. поета і геолога Філянського Миколи Григоровича (19.12.1873, Полтав. обл. – 12.1.1938). Збірки "Лірика", "Цілую землю". Обслуговує Новоіванівський в/з.

Фіміам (грецьк. thymiama від thymiao – палю), запашна речовина, яку спалюють при богослужіннях в криворізьких православних храмах.

Фінальні ігри першості України з футболу серед старших юнаків (1980 – 1981) відбулися у Кривбасі на стадіонах "Будівельник" і "Комінтерн". Перше місце посіли футболісти "Динамо" (Київ), друге – Київськ. ДЮСШ № 15, третє – юні гравці "Кривбасу", вихованці ДЮШОР спортклубу "Богатир". Тренер В.Яшник. У вирішальному поєдинку криворіжці виграли 4:1 у "Дніпра".

"Фінанси і кредит", комерційного банку Криворізька філія діє з берез. 1997. Здійснює всі види банківських послуг. Директор І. С. Кобзєв.

Фінансів і банківської справи кафедра Криворізьк. економічного ін-ту, відкрита у 1996 у скл. фінансово-економіч. фак-ту шляхом відокремлення від кафедри контролю і ревізії. Готує спеціалістів з податків та оподаткування, фінансів підприємств, банківської системи. Працює 23 викладача.

Фінансово-економічний ліцей, відкрит. у верес. 1996 і входить до скл. навчально-метод. комплексу "Фінансово-економічний ліцей – Криворізьк. гірничо-економіч. технікум – Міжнарод. ун-т фінансів" (Київ). Сприяє умовам для отримання учнями повної серед.

освіти, їх ранньої спеціалізації за економіч. профілями. Навчаються учні 8-11 кл., у класах до 10-15 учнів. Перший набір скл. 3 гр. по 15 чол. Випускники поза конкурсом вступають в гірничо-економіч. тех-м. Серед викладачів 2 канд. наук. Директор М. В. Кушніренко.

Фінансово-економічний факультет, створен. у верес. 1998 у скл. Криворізьк. економіч. ін-ту. Готує спеціалістів з фінансів. менеджменту, фінансів підприємств, операції комерційних банків, психології. Об'єднує 4 кафедри. Навчається до 500 студентів. За роки існування підготував 340 фахівців.

“Фінбанківець”, одноразове видання міськ. спілки фінбанку вийшло у 1932.

Фінік канарський (Phoenix canariensis), рослина родини арекових (пальмових). Батьківщина – Канарські острови. Стебло пряме, колоноподібне, до 10-15 м вис., вкрите залишками основи листків. Листок пірчастий, довж. до 3-5 м, злегка відігнутий, сизо-зелений. Черешок вкритий міцними голкоподібними шипами. Чудова рослина для великогабаритних інтер'єрів.

Фінка, дерев'яна борона у давні часи на Криворіжжі, пізніше – ніж.

Фінська, вулиця житломасиву МОДР Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мав назву провулок 3-й Херсонський. Довж. 610 м, ширина 7 м. Має 17 приват. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь країни Фінляндія. Обслуговує 19 в/з.

Фірма, назва підприємств усіх видів власності. Має поширення на Криворіжжі з 90-х XX ст.

Фірман, указ, документ ін. за часів козаччини на Криворіжжі.

“Фірмове”, пиво розроблене технологами концерну “Надєжда” у 1999-2000. Світле, виготовлене за класичною технологією з ячмінного солоду, хмелю та очищеної води. Має високий вміст діоксиду вуглецю та стійку піну, що надає свіжість та ігристість. Енергетична цінність 44,1 ккал/100 г. Вуглеводів – 4,8 г, білків – 0,6 г, алкоголю – 3,4 %. Гідно представляє криворізьку марку.

Фірсов Валентин Михайлович (26.6.1949, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1992). Освіта середня. З 1971 слюсар, токар-карусельник з-ду гірнич. Машинобудування “Комуніст”. Новатор виробництва. Переможець змагань, ударник п'ятирічок, наставник.

Фісташкова, вулиця житломасиву МОДР Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мав назву провулок 7-й Український. Довж. 610 м, ширина 7 м. Має 20 приват. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Обслуговує 24 в/з.

Фісюн Віктор Захарович (30.6.1936, Кр. Ріг). Відом. журналіст. Зак. Київ. ун-т (1960). Вихованець СШ №№ 11, 16. З 1960 працює на Укр. держрадіо. Спорт. коментатор. Коментував важливі матчі з участю “Динамо” (Київ). Голов. редактор спорт. новин на Укр. радіо. Уч. багатьох міжнарод. змагань у якості радіокоментатора. Заснував династію укр. радіожурналістів.

Фісюн Василь Миронович (12.8.1926, Херсон. обл.). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірничоруд. тех-м (1963). Під час окупації насильно вивезен. до Німеччини. У 1950 – 1977 монтер, електрослюсар, механік дільниці ш. “Саксагань” РУ ім. Дзержинського. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Фісюн Сергій Васильович (5.1.1961, Кр. Ріг). Відом. журналіст. Зак. Київ. ун-т (1983). Вихованець СШ №№ 11, 4. У кінці 70-х брав участь у будівництві Чорнобильськ. АЕС. З 1983 працював на Укр. держрадіо, з 1995 голов. редактор радіостанції “Ера”. Автор аналітично-інформаційної програми Укр. радіо.

Фітонія Вершаффельта (Fittonia verschaffeltii), рослина родини акантових. Батьківщина – тропічні вологі ліси Перу, Болівії, Колумбії. Багаторічні трав'янисті рослини з розгалуженими пагонами, що вкорінюються у вузлах, висотою до 10 см. Стебло дуже галузисте, опушене. Листки до 10 см, супротивні, черешкові, овальні з округлою або серцеподібною основою, цілокраї, голі, матові, темно-зелені або оливкові з густою сіткою яскравих кармінно-червоних жилок. Квітки дрібні, жовті, зібрані у верхівкове,

колосоподібне суцвіття. Окрім типової форми в культурі поширені різновидності з чисто-білими жилками, а також її дрібнолиста форма. Зустрічається в колекціях квітникарів-любителів та в інтер'єрах Кривбасу.

Фітоценологія, наука, що вивчає рослинні угруповання (фітоценози); розділ геоботаніки й біогеоценології (більшість рад. ботаніків ототожнюють Ф. з геоботанікою). Термін Ф. запропоновано у 1918 нім. ботаніком Г. Гамсом.

Фітюлька, фарфорова або керамічна фігурка, статуетка у давнину на Криворіжжі.

Фіщін Анатолій Іванович (22.4.1939, Кр. Ріг). Засл. металург. України (1989). Освіта середня. Вихованець СШ № 16. У 1956 – 1999 ст. вальцювальник СПЦ № 1 ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

"Фламінго", танц. клуб створен. у 1995 у скл. ПК ЦГЗК за ініціативою А. Б. Чупріна. Відвідують 42 чол. віком від 7 до 18 років. У репертуарі танго, вальси, ча-ча-ча, рок-н-ролл. Бере участь у концертах.

Фламуліна зимова (Flammulina velutipes (Curt. ex Fr.) Sing. Collybia velutipes (Curt, ex Fr.) Kumm., Pleurotus velutipes (Curt, ex Fr.) Quel), їстівний гриб. Шапка 2-9 (10) у діам., опукло-розпростерта, оранжево-руда, жовтувато-рудувата або оранжево-коричнювата, з тонким, світлішим (жовтим або кремовим) краєм, гола, клейкувата, при підсиханні блискуча. Пластинки рідкі, кремові або жовтуваті, при підсиханні рожевувато-жовтуваті. Спори 7-10 х 3-6 мкм, циліндрично-овальні, неамілоїдні. Ніжка до 10 см завдовжки, до 1 см завтовшки, з порожниною, міцна, з віком коркувата, рудувато-темно-коричнева, до основи темніша, чорно-коричнева, волосисто-повстиста, часто з довгим кореневидним виростом. М'якуш жовтуватий, у ніжці біля основи темніший, без особливого запаху. Росте на пеньках, на стовбурах листяних дерев, у садах, парках, сирих лісонасадженнях вздовж водосховищ, групами (верес. –груд.).

"Флангова", шахта РУ ім. Леніна відкрита у 1966 для забезпечення провітрювання півд. крила родовища. Виконує допоміжні функції, обладнана потуж. вентиляторами.

Флеймана Д. С. (керівник зв'язку) трудова діяльність пов'язана з міськ. поштово-телеграф. конторою. У 1944 – 1947 очолював цей підрозділ. Керував відбудовою служби. Біографіч. даних не виявлено.

Флер, шовкова тонка прозора тканина у давні часи на Криворіжжі.

Флеровського, вулиця житломасиву ім. Горького Терн.-р-ну. Закладена в кінці 40-х. До 1975 мала назву вулиця 3-я Фастівська. Довж. 250 м, ширина 7 м. Має 3 приват. будинки, проживає 11 чол. Вкрита відсівом. Названа на честь рос. економіста Флеровського (Берві Василь Васильович) (10.5.1829, Рязань – 4.10.1918, Донецьк). Представник утопічного соціалізму. Обслуговує 17 в/з.

Флік, каблук у давнину на Криворіжжі.

Фліорчак Ольга Матвіївна (22.7.1921, Київ. обл.). Краєзнавець. Зак. Криворізьк. медшколу (1940). Працювала медсестрою ш. "Візірка" ШУ "Інгулець". Уч. ВВВ з лист. 1941 у скл. санроти 363 СД, 2 гв. корпусу. Після війни працювала зав. медпунктом ш. "Центральна" РУ "Інгулець", медсестрою поліклініки 17 міськлікарні. Бере актив. участь у військ.-патріотич. вихованні, ветеран. русі. Займається краєзнавством. Відновила багато імен визволителів м. Інгулець. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Флобера, вулиця розташована у сел. Степове Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася в 50-х. До груд. 1975 мала назву вулиця ім. Свердлова. Довж. 508 м. Розташовані 13 будинків ЖКВ ІнГЗК, СПТУ № 36, церква св. Миколи. Пам'ятник В. І. Леніну. Названа на честь франц. письменника Флобера Гюстава (12.12.1821 – 8.5.1880). Обслуговує 68 в/з.

Флоксів, провулок розташован. у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладен. на початку XX ст. Розвитку набув в 30-50-х. До 1975 мав назву проїзд Ольховського. Довж. 210 м, ширина 7 м. Має 39 приват. будинків. Вкритий відсівом, багатий на зелені насадження. Обслуговує 99 в/з.

“Флора”, садівницьке товариство БМУ тр-ту “Гідроспецбуд”, закладене в 70-х у Довг. р-ні. Пл. 4 га. Має 57 ділянок.

Флористика, жанр образотворчого мистецтва, у якому картина створюється з допомогою листя, квітів, плодів ін. рослинності. На Криворіжжі започаткував Г. І. Синиця, який мав багато учнів та послідовників.

Флювіальний рельєф Кривбасу, домінує серед морфоскульптур. рельєфу регіону. Форми флювіального рельєфу представлені річковими долинами (створені постійними водотоками) та формами, що створені тимчасовими водотоками – балками, ярами, рівчаками, борознами, вимоїнами, улоговинами та лощинами. Річкові долини Інгульця та Саксагані давні, добре розроблені, мають асиметричну будову на всьому простяганні – праві борти вищі та крутіші за ліві, глибоко врізаються у товщу корінних порід, нахил рік контролюється нахилом поверхні кристаліч. фундаменту; є чергування вузьких ділянок, де ріка прорізує кристаліч. породи і ділянок розширення долини, де русла рік блукають по днищу долин, утворюючі численні меандри. Ширина русел 15-30 м, глибини на перекатах 0,2-0,6 м, на плесах – до 5 м. За формою річкові долини скринеподібні. В долині р. Інгулець сформувалися заплави (висока і низька) та 4 надзаплавні тераси, річкова долина Саксагані представлена заплавною та 3-а надзаплавними терасами. Терасовий комплекс розвинутий фрагментарно по обох бортах долини. Ширина долин від 0,5 до 4,5 км, у середньому 1,5 км. Балочно-яружна сітка на території Криворіжжя досягає значних розмірів. На території Криворіжжі балки розвинуті уздовж річкових долин, безпосередньо впадаючи в них або у крупні балки. На території Великого Кривбасу налічується 241 найбільш крупна балка, в м. Кр. Розі – 36, по долині р. Саксагань – 30 балок, р. Інгулець – понад 100 балок. Довж. балок коливається від 1 до 25-30 км. Середня густота долинно-балкової сітки в межах Причорноморськ. низовини становить 0,3-0,5 км/кмІ, відрогів Придніпровськ. височини 2,3-3,5 км/кмІ. Яри приурочені до днищ балок (донні яри) та схилів балок і річкових долин – бокові або схилові яри. Яри розповсюджені по всій поверхні Криворіжжя. У межах міста налічується 349 ярів. Переважають бокові яри незначної довж. (до 200 м) і глибини – максимально до 20-25 м. Середня густота яружної сітки невелика – 0,04 км/кмІ, на схилах річкових долин збільшується до 0,1 км/кмІ. Яри потребують закріплення, так як є добрими каналами розмиву та стоку родючих чорноземних грунтів.

Флюгер, невеликий прапорець, який використовувався у давнину для визначення напрямку вітру.

Флюгопіт (від грецьк. – вогнетривкий), мінерал класу силікатів. Колір червонувато-коричневий, сірий, рідше білий. Блиск металево-скляний. Ламкий, прозорий. У Кривбасі рідкісний. Зустрічається тільки за межами залізоруд. прошарку, у скарлових утворюваннях. Вивчали Л. Д. Юр'єв, Б. І. Горошников.

Флюси (від. нім. – потік, течія), **1.** У металург. промисловості – матеріали, що вводяться у шихту для утворення шлаків із заданими фіз.-хім. якостями. **2**. При зварюванні, паянні розчиняють оксиди на з'єднувальних поверхнях.

Фляга Олександр Віталійович (1961, Кр. Ріг) Радіожурналіст. Зак. Криворізьк. тех-м руднич. автоматики. Вихованець СШ № 25. У 1981-1993 електромонтер, інструктор профкому ком-ту “Криворіжсталь” . У 1993-1995 директор радіостанції. З 1995 директор радіостанції “Радіо-Система”. Один з перших створив комерційне радіо. Брав участь у розробці муз. програм.

“Фобос”, вокально-інструментальний ансамбль ПК ПівдГЗК створен. у 1976. Керівник А. А. Цихненко. У репертуарі пісні різних жанрів.

Фоліант, книга у давні часи на Криворіжжі.

Фоліота стовбурчаста, лускатка стовбурчаста (Pholiota squarrosa (Pers. ex Fr.) Kumm), умовно їстівний гриб. Шапка 5-8 (10-15) см у діам., щільнопружна, м'ясиста, напівсферична, згодом опукло-розпростерта, з підігнутим, з часом опущеним краєм, іржаво-руда, коричнево-стовбурчастолуската, суха. Пластинки вузькі, густі, оливкуваті,

згодом оливкувато-коричнюваті. Спори 6-8 х (3,5) 4-5 мкм, еліпсовидні, жовті, гладенькі. Ніжка 8-12 х 1-3 см, циліндрична, іноді донизу злегка звужена, до кільця жовтувата, гола, нижче кольору шапки, стовбурчастолуската, щільна, з вузьким кільцем. М'якуш жовтий, у ніжці темніший, щільний, коркуватий, з неприємним запахом редьки. Росте у листяних та хвойних лісах, на пеньках та біля стовбурів на грунті, групами.

Фоліота тверда, лускатка тверда (Pholiota dura (Bolt. ex Fr.) Kumm), гриб. Шапка 3-8 (10) у діам., опукло- або плоско-розпростерта, щільном'ясиста, біла, жовтувата або коричнювато-біла, гола, з залишками білого покривала по краю, пізніше у центрі нерівномірно тріщинувата. Пластинки фіолетово-сірі, згодом коричнюваті. Спори 12-14 х 7-8; 10-12 х 5-6 мкм, жовтуваті, яйцевидно-овальні. Ніжка 6-10 х 1-1,5 (2) см, донизу звужена, біла, з часом коричнювата, луската, потім гола, щільна, коркувата, пізніше з каналом, з кільцем, іноді нечітким. М'якуш білий, дуже щільний, з дуже неприємним запахом, гіркуватий. Росте на грунті, у садах, полях, на відкритих місцях.

Фоліота циліндрична, лускатка циліндрична (Pholiota cylindracea (DC. ex Fr.) Gill), їстівний гриб. Шапка 5-10 (14) см у діам., опукло-, згодом жовто-руда, світло-коричнева, з білуватим краєм, більш-менш складчаста, шовковиста, гола. Пластинки широкі, густі, білуваті, згодом коричнево-чорнуваті. Хейлоцистиди 22-24 х 10-15 мкм. Спорова маса брудно-темно-коричнева. Спори 9-11 х 5-7 мкм, видовжено-яйцевидні. Ніжка іноді донизу потоншена, щільна, вохряна, біла, біля основи світло-вохряна, з широким плівчастим, стійким, білим кільцем, волокниста, гола або злегка луската. На ніжці є дерматоцистиди. М'якуш білий, біля основи ніжки жовтувато-коричневий, з приємним запахом та смаком. Росте на живих тополях, зрідка на ін. листяних деревах, на луках, групами, в парках, скверах, в лісонасадженнях, вздовж каналу Дніпро – Кр. Ріг (червень-лист.).

Фольварк, панська запашка у давні часи на Криворіжжі.

“Фольклор”, театр створен. у 1980 Дзерж. райвно у вигляді вокального, інструментального і хореографічного ансамблю. В репертуарі муз.-хореограф. картинки, композиції, обробка народ. теми. Склад 60 чол. від 4 до 22 років. Має звання “зразковий”. Володар Гран-прі на міжнарод. телеконкурсі “Глорія” (Москва, Юрмала), лауреат фестивалів народ. творчості. Уч. багатьох конкурсів.

Фольклору місцевого жанрова система, умовно поділяється на прозовий та поетич. фольклори. Прозу поділяють на художню і документальну. До документальної належать легенди, перекази, оповідання. Останні скл. основу народної прози Криворіжжя. Їх головна відмінність від казок полягає у претензії на вірогідність сюжету. Легенда, як термін, виникла у добу середньовіччя. Пізніше це релігійно-дидактич. оповіді, притчі про тварин, рослини, предмети християнськ. культу. Серед місцевих легенд значне місце займають топонімічні, що пояснюють походження географіч. назв. Існують зоологічні легенди, тематики християнськ. міфології. На Криворіжжі популярні героїч. та історичні. Існує цикл легенд про Рудану, Саву Чалого. Окремим рядком стоїть цикл про походження заліз. руди та її видобування, так званий руданський цикл. Перекази про багатства на берегах Інгульця, Саксагані, Цареву Могилу. Єдина місцева легенда про походження рослини стосується червоної калини. Значну частину фольклорної прози займають народні оповідання. Вони, як правило, торкаються надзвичайної пригоди, зустрічі, повчальних історій та випадків з життя.

Фоменка і Опляти карбідні лампи, випускалися на з-ді “Комуніст” з 1934 і використовувалися на шахтах Кривбасу до 1941.

Фоменко Анатолій Іванович (6.4.1947, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Зак. Дніпропетров. індустр. тех-м (1973). З 1965 машиніст обертової печі виробництва клінкеру цемент.-гірнич. ком-ту. Переможець змагань. Наставник. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Фоменко Віктор Олексійович (17.6.1938, Дніпропетров. обл.). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т (1977). У 1957 – 1967 зав. током кол-пу “Дружба”, зав. торг. відділом кооперації Павлоград. р-ну. У 1967 – 1974 голова правління робкоопу “Гірник”.

У 1975 – 1980 керуючий відділенням, секретар парткому рад-пу ім. Мічуріна. У 1980 – 1984 директор рад-пу ім. Шевченка. Згодом працював зав. відділенням.

Фоменко Віктор Сергійович (27.5.1964, Кр. Ріг – 2.9.1983, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СПТУ № 59 (1982). В арм. з 1982. Загинув у бою в Афганістані. Похован. у Кр. Розі.

Фоменко Ванда Юліанівна (30.10.1920, Київ). Відом. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1946). У 1946 – 1965 ст. геолог, голов. геолог Артемівськ., Криворізьк. геологіч. партій, голов. геолог тр-ту "Кривбасгеологія". Згодом нач. експедиції Ін-ту геологіч. наук АН України. Канд. геолого-мінералогіч. наук. Автор монографій з проблем геологіч. будови руд Кривбасу. Знавець докембрію Кривбасу. Проводила оцінку басейну на наявність покладів корис. копалин. Уч. Всесвіт. геологіч. конгресу (1984). Сріб., бронз. медалі. ВДНГ. Відмінник розвідки надр СРСР.

Фоменко Ніла Павлівна (26.9.1949, Кіровоград. обл.). Держ. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1983), Київ. ін-т політології (1992). У 1971-1984 секретар комітету ЛКСМУ, інж., секретар парткому КТТУ. У 1984-1990 секретар Дзерж. райкому КПУ. У 1990-1998 керуюча справами Дзерж. райвиконкому. З 1998 заст. голови Дзерж. райради. Уміло керує розвитком інфраструктури Дзерж. р-ну.

Фоменко Полікарп Олексійович (початок XX ст., Миколаїв. обл. - ?, Кр. Ріг). Військ. діяч. Освіта середня. У 1928 – 1930 будував КРЕС. Комсомолець 20-х. З початку 30-х служив в армії. Уч. ВВВ. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст. (2), 2 ст., Червоної Зірки (2).

Фоменков Іван Кузьмич (1909 – 1991, Кр. Ріг). Літ. працівник. Зак. Військ. арт. акад. ім. Дзержинського (1943). Уч. ВВВ з лип. 1944. Нач. розвід. відділу штабу армії. З 1955 полковник у відставці. У 1959 – 1965 редактор газ. "На стройке" тр-ту "Криворіжбуд". Знавець історії буд. індустрії Кривбасу. Брав участь у громадськ. житті Кр. Рогу. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Фомичов Володимир Дмитрович (?, - 27.6.1943, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Під час окупації входив до скл. підпільної групи Ю. М. Козаченка. Перед цим визволений підпільниками з полону. Брав участь у диверсіях, порятунку військовополонених. Після лютих тортур розстріляний гестапо. Ім'я на монументі у парку залізничників.

Фомичов Павло Олександрович (14.1.1928, Кр. Ріг). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1954). У 1949 – 1952 технік тр-ту "Кривбасрудбуд". У 1955 – 1962 виконроб, нач. БУ тр-ту "Криворіжбуд". У 1962 – 1967 керуючий тр-том "Криворіжіндустрбуд". З 1967 працював у системі Мінважбуд СРСР. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Фомін Віктор Костянтинович (8.6.1946, Челябінська обл.). Тренер. Зак. Черкаськ. педін-т (1970). Грав у футбол. командах "Дніпро" (Черкаси), "Кривбас" (1967 – 1968), "Трубник" (Нікополь). Голова спорткомітету тр-ту "Криворіжбуд", з-ду "Восход". У 1989 – 1996 президент ФК "Кривбас".

Фомін Микола Сергійович (серп. 1895, Владимир. обл. – кінець 80-х). Герой Рад. Союзу (28.4.1945). Ген.-полковник. арт. (1944). Проф. (1963). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1941). Уч. 1-ї світ., гром. воєн. Уч. ВВВ з червня 1941. Під час боїв за Кр. Ріг командуючий артилерією 2-го Укр. фр. Уміло керував артвогнем. У 1956 – 1964 нач. кафедри Акад. Генштабу. Нагородж. орд. Леніна (3), Жовтневої Революції, Червоного Прапора (4), Суворова 1 ст., Кутузова 1 ст. (2).

Фоміна, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. До 1975 мав назву провулок 1-й Соціалістичний. Довж. 150 м, ширина 7 м. Має 5 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь укр. ботаніка Фоміна Олександра Васильовича (14.5.1869, Саратов. обл. – 16.10.1935, Київ). Акад. АН України (1921). Праці з питань систематики рослин, флори Кавказу, Сибіру, Далек. Сходу, України. Розробив перше ботанічне районування території України. Обслуговує 63 в/з.

Фоміних Микола Федорович (1927, Київ – 1996, там же). Засл. тренер СРСР (1960). Захисник. У 1949 – 1954 грав в команді Київ. ін-ту фізкультури. З 1955 на тренер. роботі. У 1971 – 1972 голов. тренер Кривбасу. Згодом на керівних посадах в "Динамо" (Київ), укр. футболу.

Фомінський ярмарок, проводився у с. Лозуватка в дореволюц. часи восени. Припадав на 19 листопада, день Фоми, звідси й назва. Селяни підбивали підсумки літньо-осіннього сезону, продавали дари ланів, худобу, кустарні вироби ін. Проводилися масові гуляння. Можна вважати прообразом сучас. свята врожаю.

Фон Гервардта хутір, виник у 70-х XIX ст. У 1892 мав 7 дворів, 55 жителів. Існувала с/госп. економія. Входив до скл. Криворізьк. волості Херсонськ. повіту Новоросійськ. генерал-губернаторства. За часів рудної лихоманки один з центрів видобутку сировини.

Фон Гарнієрський рудник, заснован. у 1898 на землях поміщика фон Гарнієра Анонімним тов-вом Криворізьк. руд. Розробка покладів у 3,5 саж. із запасами до 2 млн. пудів руди велася кар'єром глибиною до 10 саж. Ліквідован. у 1903 у зв'язку з кризою.

Фонвізіна, вулиця житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Закладена в 60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Самотічна. Довж. 420 м, ширина 7 м. Має 2 приват. будинки, проживає 7 чол. Вкрита асфальтом. Названа на честь рос. письменника Фонвізіна Дениса Івановича (14.4.1744, Москва – 12.12.1792, Петербург). Зачинатель рос. соціальної комедії. Твори: "Бригадир", "Недоросль". Обслуговує 47 в/з.

Фонд, кошти або матеріальні засоби призначені для певної мети (Ф. заробітної плати), або становлять основні ресурси (амортизаційний Ф., оборотний Ф. ін.). Ф. житловий та Ф. земельний належать до комунальної власності міста. У Кр. Розі діє Ф. комунальної власності, є свої Ф. у бібліотеках та музеях, благодійницькі Ф. ін.

Фонд трудової реабілітації інвалідів, створен. у жовт. 1992. Захищає інтереси інвалідів, сприяє їх працевлаштуванню. Голова О. Ф. Капустинський.

Фонтани Кр. Рогу, декоративні споруди, що являють конструкцію, з якої вгору б'ють струмені води або по терасах стікають вниз. Елемент садово-паркового мистецтва. Виникли на початку XX ст. в економіях окрем. поміщиків і рудопромисловців. З тих, що існують, найдавнішим вважається Ф. у парку коло РУ ім. Дзержинського (1933). Серед діючих 18 одиниць. Найбільше у Сакс. (8) Дзерж. (4) р-нах. Найпотужніші розташовані у парку ім. Артема (1956), у парку ім. Б. Хмельницького у Жовт. (1968) і Дзерж. (1975) р-нах, у парку газ. "Правда" Ц.-Міськ. р-ну (1958) пл. Радянській у Дзерж. р-ні (1990).

Форвант, передня частина стіни плавильної печі у давнину на Криворіжжі.

"Форвард", футбольний клуб створен. у серп. 1994. Налічує 20 чол. Пропагує футбол. Голова О. О. Скорняков.

Фордик, перші парасольки у давнину на Криворіжжі.

Форзіція (Forsythia), рід листопадних чагарників родини маслинових. Листки супротивні, прості або трійчасті, пильчасті або цілокраї. Квітки яскраво-жовті, великі, дзвоникові, поодинокі або у пазушних суцвіттях. Розташовані по всьому пагону, з'являються до розпускання листя або водночас з ними. Плід – коробочка. Сім видів у Схід. Азії. Розмножується насінням і кореневими паростками, в культурі – здерев'янілими і зеленими живцями. В озелененні міста поширена **Ф. середня** – кущ до 3,5 м заввишки, гібрид. Цвіте IV-V. Зустрічається **Ф. найзеленіша**. Пройшла випробування у ботсаду і пропонується **Ф. Джиральда** – до 2 м заввишки, цвіте раніше за всі інші види до розпускання листя.

Форзумф, яма для стоку води у давнину на криворізьк. рудниках та шахтах.

Форма, вигляд, образ, устрій, **1.** Однаковий одяг у військових, на спеціалізованих підприємствах, учбових закладах. **2.** Зразок. **3.** Ливарний пристрій, у який заливали розплавлений метал для отримання заготовки. **4**. Друкарська пластина, з якої друкують газети, книги ін. **5.** Пристрій для закладення деталей при зварюванні. **6.** Контур предмета. **7.** Зразок документа або анкети для заповнення.

Формаційний рудоконтролюючий фактор, визначається у приуроченості залізорудної спеціалізації та певним геологіч. формаціям, які характеризуються визначеною

послідовністю порід у загальному геосинклінальн. розвитку Криворізько-Кременчуцької зони. Вважається одним з головних рудоконтролюючих факторів.

Формування, процес підготовки до виливання у ливарних цехах ком-ту "Криворіжсталь". Ф. розрізняється безопокове, в глині, в опоках, у відкритій формі, в стопку, всуху, машинне, за моделлю, грунтове та ручне.

Форс, у давнину на Криворіжжі показна сила, чванство, показна могутність, пуста похвальба.

"Форсування річки Інгулець", діорама створена за ініціативою полковника Я. Г. Якітіна у 1985. Худ. роботи виконав курсант авіатех. уч-ща А. Авдєєв з участю викладачів А. О. Андрусевича, М. П. Кучерявенка. Відображені події початку берез. 1944, коли війська 8-ї гв. А ген. В. І. Чуйкова у ході важких боїв подавали водну перешкоду і завершили визволення Кривбасу від нім.-фашист. окупантів. Виставлена в експозиції музею авіатех. коледжу.

Форштих, шило, яким у підошві чобіт наколювалися отвори під забивання дерев'яних цвяхів у давнину на Криворіжжі.

"Фортуна", центр туризму та краєзнавства Жовт. р-ну відкрит. у квіт. 1996. Займається фізич., моральним, духовним вихованням дітей методом туризму та краєзнавства. Діють гуртки спорт. туризму. Проводяться зльоти, змагання, екскурсії природно-екологіч. напрямку. Відвідують більше 600 чол. Краєзнавчий відділ проводить експедиції з участю учнів шкіл р-ну. Директор Л. Семеняченко.

Фотінія ворсиста (Photia villosa), рослина родини рожевих. Батьківщина – Японія, Китай, Корейський півострів. Листопадний кущ або невелике деревце до 5 м заввишки, з сірувато-коричневою корою. Листки округлі, 3-8 см довж., загострені, пильчасті. Квітки білі, в багатоквіткових рихлих щитках. Плоди еліпсоподібні, 8 мм довж., світло-червоні. Цвіте V-VII. Розмножується насінням. Пройшла випробування у ботсаду і пропонується в озеленення Кр. Рогу для поодиноких і групових посадок в садах, парках, скверах.

Фотолистівки Кр. Рогу, видало у 1916 моск. видавництво Шерера, Набгольця і К° на замовлення журналіста О.С. Суворіна. Колекція скл. з видів Кр. Рогу, зокрема вулиць Довгинцевого. Ймовірно це зроблено аби привернути увагу до Кривбасу, який перебував в економіч. кризі.

ФПГ-26, фільтр з пульсуючим продуванням створен. інж. ін-ту ВНДІБПГ С. М. Сербіним, В. З. Мальцем на початку 70-х. Призначен. для очищення повітря від пилу в шахтах і надшахтних комплексів. Маса 765 кг. Габарити 3,13 мм х 1,15 мм х 1,73 мм. Виготовлявся на Барвенківськ. машбуд. з-ді і випробовувався на шахтах Кривбасу.

Франса, вулиця розташована у Ц.-Міськ. р-ні. Закладена на початку XX ст. Розвитку набула у 30-х. До 1975 мала назву станція Червоний шахтар. Довж. 1,3 тис. м, ширина 7 м. Має 34 приват. будинки. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь франц. письменника Франса Анатоля (Анатоля Франсуа Тібо; 16.4.1844, Париж – 12.10.1924, Сен-Сір-сюр-Луар). Твори "Таїс" (1890), "Харчевня королеви Гусячі лапки" (1892), "Валтасар" (1889), "Колодязь святої Клари" (1895) ін. Нобелівська прем. (1921). Обслуговує 45 в/з.

Франден Юрій Костянтинович (25.6.1934, Донецьк – 1.7.1981, Кр. Ріг). Проф. (1973). Д.М.Н. (1971). Зак. Дніпропетров. медін-т (1957). У 1957 – 1960 лікар 2-ї міськлікарні м. Дніпропетровська. У 1960 – 1975 асистент, доцент, проф. кафедри травматології та ортопедії Дніпропетров. медін-ту. У 1975 організував та очолив кафедру травматології фак-ту удосконалення лікарів (Кр. Ріг), у 1976 – 1981 декан фак-ту. Підготував більше 600 лікарів. Проводив унікальні операції. Вивчав причини травматизму у гірників Кривбасу. З 1975 очолював міське наук. тов-во травматологів. Відмінник вищої школи, відмінник охорони здоров'я. Винахідник. Автор 102 наук. праць.

"Француз", допоміжна шахта Широківськ. рудника закладена на землях поміщика Ушакова в 1899. Стала до ладу в 1904. Відпрацьовувала верхню частину покладів Інгулецьк. родовища. Глибина 80 м. Мала дерев'яний копер, підйомник на 45 к. с. Основне

призначення полягало у вентиляції виробок і доставці вантажу на горизонти видобутку. Закрита з початком гром. війни.

Французькі поселення у Кр. Розі, організовані на початку 80-х XIX ст. у зв'язку з початком промислового видобутку руди. Спочатку основний капітал належав французам. Спеціалісти Франції допомагали у відкритті кар'єрів і рудників. Відоме поселення французів у житломасиві Осички та Верх. Антонівці. Збереглися окремі будинки тих часів.

Фрейберзька гірнича академія, відкрита у м. Фрейберг (Німеччина) у 1766. У XIV ст. вважалася провідною у Європі з підготовки гірнич. інж. Серед проф. Штриппельман і Фріге, які за запрошенням О.М.Поля, вивчали рудні поклади на Криворіжжі. Науковці досліджували якості криворізьк. руд і високо оцінили перспективи їх видобутку. У кінці 20-х вчився криворізьк. гірник Н.Ю.Шильман. У 50-60-х лекції читав ректор КГРІ Г.М.Малахов. Має дружні зв`язки з КТУ.

Френкель Фелікс Зальманович (2.8.1932, Сумська обл.). Відом. проектант. Зак. Моск. гірнич. ін-т (1955). У 1955 – 1957 гірнич. майстер ш. ім. Губкіна (КМА). З 1957 ст. наук. співробітник, провідний проектант ін-ту НДІБТГ. Канд. тех. наук. Прем. ВДНГ. Розробляв системи безпеки праці у гірнич. промисловості. Винахідник. Автор 120 наук. праць.

Фриз, орнамент по верху стіни, характерний для Криворіжжя у внутрішньому оздобленні приміщень у будівлях 30-50-х XX ст.

Фрідляндер Семен (Самуїл) Якович (24.12.1907 – лист. 1979, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м. З кінця 20-х на рудниках Кривбасу. У 1941 – 1945 працював на Уралі. У 1951 – 1974 директор Ленінськ. рудорем з-ду. Сформував колектив. Створив верстат для заготовки кріплення в шахтах (1951). Раціоналізатор. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Фрідман Михайло Вульфович (1929, Дніпропетровськ). Відом. будівельник. Зак. буд. тех-м. На будовах Кривбасу з 1944. Актив. учасник відбудови житла. Стояв біля витоків тр-ту "Криворіжжитлобуд". Очолював БУ № 11. Уміло керував колективом. Наставник. Відзначився на будівництві ДП №9. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Фроленка, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена на початку XX ст. Розвитку набула в 30-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Кривбасівська. Довж. 120 м, ширина 7 м. Має 27 держ. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь уч. рев. руху Фроленка Михайла Федоровича (лист. 1848, Ставрополь – 18.2.1938, Москва). Чл. товариства "Земля і воля" (1878). Брав участь у "ходінні в народ". Чл. виконкому "Народної волі" (1879). Засуджений за "процесом 20-ти" (18882) до каторги, звільнений у 1905. Обслуговує 24 в/з.

Фроли, народна назва 31 серпня на Криворіжжі, день Флора і Лавра. В цей день купали коней, кропили святою водою, щоб уберегти від хвороб.

Фролов Віктор Андрійович (13.4.1950, Миколаїв. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1974). У 1974 – 1976 працював у Забайкаллі. У 1976 – 1993 лікар, з 1993 голов. лікар Криворізьк. райСЕС. У 1987 працював у зоні аварії на ЧАЕС. Умілий організатор санслужби у Криворізьк. р-ні.

Фролов Іван Якович (27.7.1923, Кемеровська обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1924). Освіта н/середня. Працював у кол-пі. В арм. з 1941. Уч. ВВВ з серп. 1942. Відзначився у боях на Дніпрі та за Кр. Ріг у скл. 280 гв. СП 92 гв. СД. З гармати підбив 2 танки, знищив взвод солдатів противника. Працював у системі громадських харчування у Миколаєві. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст., Слави 3 ст.

Фролова Лариса Василівна (12.9.1948, Кіровоград). Діяч культури. Зак. Одес. консерваторію (1973). У 1970 – 1973 викладач муз. школи № 4, у 1973 – 1976 ст. викладач Веймарськ. муз. школи (Німеччина). У 1976 – 1982 викладач Криворізьк. педін-ту. У 1982 – 1986 викладач. муз. уч-ща. З 1986 доцент, заст. декана педін-ту. Автор розробок з проблем формування світогляду. Лауреат муз. фестивалів. Веде концертну діяльність.

“Фронтові друзі”, клуб жінок фронтовиків Ц.-Міськ. р-ну створен. в 1997. Нараховує 95 чол. Займається військ.-патріотич. вихованням. Організовує зустрічі фронтовиків, літературні вечори, виступи вокал. групи “Ветеран”. Серед активістів З. П. Мороз, Г. С. Леонтюк, Г. Г. Кузнецова.

Фронтові комсомольські бригади, діяли у Кр. Розі у берез. 1944 – трав. 1945. Загальна кількість 64 колективи. Брали участь у відбудові Кривбасу, виступали застрільниками труд. починів.

Фроссе-Петерс Ганна (8.8.1853, - 15.8.1915, Криворіжжя). Землевласниця. Освіта середня. Одна із першопоселенців с. Зелене Поле. Співвласник з-ду с/госп. інвентаря. Мала міцне госп-во. Займалася меценатством. Організатор початкової школи у селі. Похована у с. Зелене Поле сучас. Орджонікідзівськ. сільради.

Фруктова, вулиця житломасиву МОДР Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Херсонський. Довж. 361 м, ширина 9 м. Має 21 приват. будинок. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 19 в/з.

Фрунзе, вулиця житломасиву ЖКК № 16 центр. частини Жовт. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Довж. до 200 м, ширина 7 м. Має 1 будинок. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь полководця М. В. Фрунзе. Обслуговує 14 в/з.

Фрунзе ім. житломасив, розташован. у центр. частині Жовт. р-ну. Закладен. в 30-х як гірниче селище ШУ ім. Фрунзе. Розвитку набув у 50-70-х. Має 7 вулиць, проживає 2 тис. чол., має потужну соц.-побут. структуру.

Фрунзе ім. колгосп, утворен. у 1929 – 1930 у с. Тернуватка Недайводськ. сільради. Об'єднував до 40 дворів. Мав 900 га землі. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. Існувала стайня на 50 коней, ферма на 150 голів корів, свиноферма. Серед передовиків 30-х Л. Титаренко, Н. Андрущенко, Т. Божок, О. Вовк. Зруйнован. під час війни. Відбудован. на кінець 40-х. Ліквідован. у 1950 шляхом приєднання до кол-пу ім. Маленкова на правах бригади.

Фрунзе М. В. пам'ятник відкрит. у червні 1967 у сквері поблизу ПК ім. Фрунзе. Виготовлен. київ. майстрами із скла. Являв постать на повний зріст на цегляному постаменті. У 1984 відлитий на “Криворіжсталі” за тими ж формами і встановлен. на площі ім. Фрунзе на фоні ПК. Архітектор Б. П. Кохно. Одночасно відбулася реконструкція пл.

Фрунзе ім. Палац культури, тр-ту “Кривбасшахтобуд” відкрит. у лют. 1962. До 1987 підпорядковувався РУ ім. Фрунзе. Зал для глядачів на 500 місць, фойє, кімнати-студії для заняття гуртків, бібліотека, костюмерні обладнані сучас. інтер'єром. Діє більше 15 колективів. Загальна кількість учасників худ. колективів і гуртків до 3 тис. чол. Серед. колективів цирк. студія “Ровесник”, танц. колектив “Веселка”, ВІА “Пошук”, ансамблі “Юність Кривбасу”, “Дивограй”. Центр дозвілля жителів Жовт. р-ну.

Фрунзе ім. Палацу культури парк-сквер закладен. у 1962 у Жовт. р-ні. Пл. 3,63 га. Має атракціони, дитяч. майданчики, клумби, місця для відпочинку, пішохідні доріжки. Багатий на зелені насадження.

Фрунзе ім. рудоуправління, під такою назвою діяло з 1925. Розташовувалася у центр. частині Сакс. рудсмуги Кривбасу, за 15 км на півн. від центру Кр. Рогу. Довж. родовища скл. 2,8 км, ширина до 1 км. Пл. 6, 2 кв. км. Розробка розпочалася у 1885 Новоросійськ. тов-вом з допомогою рудника Перрі. Відбудова почалася у 1925. Діяли шахти №№ 2, 5, 8, “Центральна”. Шахти підірвані у серп. 1941. Відбудова почалася у 1944. У 1944 видобуто 25,3 тис. т руди. У 1962 введена ш. ім. Фрунзе. Видобувалися мартитові, мартито-магнетитові руди. Балансові запаси у 1983 скл. 61,8 млн. т з утриманням заліза 58,3%. У 1986 видобуто 2,1 млн. т. Глибина виробок скл. 300-400 м. Ліквідоване у 1987 шляхом приєднання потужностей до РУ ім. XX партз'їзду.

Фрунзе ім. рудоуправління рудне родовище, розташовувалося в межах рудника. Мало географіч. координати 47° 59' – 48° 00' півн. широти, 33° 25' – 33° 27' схід. довготи. Являло

півд. частину Криворізьк.-Кременчуцьк. руд. підзони. Ст. Вечірній Кут за 2,5 км від центру родовища. Геологіч. розвідка розпочалася у 80-х, видобуток у 90-х XIX ст. У 70-х балансові запаси на глибину до 2,5 тис. м скл. до 500 млн. т руди. Приурочене до схід. боку гравітаційної магніт. аномалії. Пл. скл. 1,8 км * 1,5 км. Сакс. синкліналь виступала у ролі рудоконтролюючої структури. Належало до залізисто-кремнистої формації. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, сланці, багаті заліз. руди. Руди: мартитові. Утримання заліза 67-38 %. Вивчали геологи Л. Є Подкопаєва, М. Г. Лаврик, М. І. Веригін, Л. Г. Загоруйко, Т. М. Сумцова, С. С. Цирульникова ін.

Фрунзе ім. рудоуправління родовище бідних залізних руд, розташоване у Кр. Розі. Географіч. координати 47° 50' – 48° півн. широти, 33° 25' – 33° 27' схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізьк.-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене у 1885. Геологіч. розвідка проводилася у 1972. Запаси руди розвідані до 1500 м. Приурочене до схід. боку інтенсив. магніт. аномалії. Сакс. синкліналь, антикліналь виконують роль рудоконтролюючих структур. Пл. 1,8 км * 1,5 км. Рудні тіла пластоподібні. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, багаті руди, сланці. Типи руд: магнетитові, карбонато-магнетитові, мартитові, дисперсно-гематито-мартитові. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи С. С. Цирульникова, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін, А. В. Зінченко, С. В. Тихомирова.

Фрунзе ім. шахта ВАТ "Суха Балка", введена у 1962 у скл. РУ ім. Фрунзе. Проект. потужність 1,8 млн. т товарної руди. Видобуток веде у центр. частині Сакс. руд. смуги Кривбасу. Стала до ладу в результаті реконструкції РУ ім. Фрунзе. В середині 70-х вийшла на показник 2 млн. т. Продуктивність праці на одного гірника зросла у 2 рази. У 1988 у зв'язку з ліквідацією РУ ім. Фрунзе увійшли до скл. ім. XX партз'їзду, з 1992 ВАТ "Суха Балка". До скл. входять 3 вентиляційних стволи, дробильний комплекс, сортувально-збагачувальна фабрика. Ствол пройден. на глибину 1,1 тис. м. Обладнан. скіповою підйомною установкою на 2 скіпи вагою по 25 т, клітьовим підйомником, що забезпечує видобуток руд. покладів до глибини 1,2 тис. м. Очисні роботи ведуться на горизонтах 835 і 940 м, підготовчі на 985 м, гірничокапітальні – 11,1 тис. м. Розробка ведеться камерними системами та обрушенням руди. Запаси розвідані до глибини 1,5 тис. м. Працює більше 1 тис. чол.

Фрунзенська геофізична аномалія залізних руд, розташована у Кр. Розі. Географіч. координати 48° – 48° 01' півд. широти, 33° 21' – 33° 22' схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлена у 1949. Геологіч. розвідка проводилася у 1961 – 1962. Приурочена до зони Тарапаківськ. розлому. Пл. 158 км * 2 км. Рудні тіла пластоподібні. Вік 2,1 тис. млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці. Типи руд: магнетитові, карбонатові-магнетитові, карбонато-силікатно-магнетитові роговики. Утривмання заліза 35 %. Вивчали геологи М. І. Бакланов, В. В. Бакланова.

"Фрунзівець", багатотиражна газета ШУ/РУ ім. Фрунзе виходила у 1932 – 1941, 1955 – 1959. Розповідала про життя колективу гірників, передовиків виробництва. Виходила щотижня, тираж до 1 тис. екз.

Фрунзівське (Криворізьке) родовище доломітового мармуру, розташоване на території гірнич. відводу ш. ім. Фрунзе. Сировина використовується у металург. промисловості.

Фря, дуже поважна особа у давні часи на Криворіжжі.

Фуганок, різновид столярного рубанка.

Фугас, пороховий заряд у давнину на Криворіжжі.

Фуголь Іван Іванович (12.4.1947, Калініград. обл.). Тележурналіст. Зак. Моск. ун-т робкорів (1977). З 1973 керівник кіностудій ПК ЦГЗК, металургів. Зняв багато документ. фільмів про Кривбас. На професійному телебаченні з 1984. Один із засновників Криворізьк. ТБ. У 1984 – 1992 телеоператор Дніпропетров. ТБ по Кр. Рогу. У 1992 працював на телестудії "Воля", з 1994 провідний телеоператор ТБ "Рудана". Зняв 4 тис. телесюжетів про Криворіжжя. Готував телесюжети для ЦТ. Один з кращих тележурналістів України. Наставник. Переможець конкурсів телемайстерності.

Фуголь Петро Маркович (10.7.1919, Криворіжжя – 8.10.1954, там же). Сільгосп. керівник. Освіта середня. Уродженець с. Красна Балка. Працював у кол-пі ім. Петровського. Уч. рад.-фін. війни 1939 – 1940. Уч. ВВВ з червня 1941. Брав участь в обороні Брест. фортеці. Потрапив у полон, здійснив втечу. Воював у 354 окрем. арт. роті. Представлявся до орд. Слави 1 ст. З 1946 працював голов. бухгалтером кол-пів ім. Петровського, "Перемога". Відроджував колгоспне госп-во. Похован. у с. Красна Балка Глеюватськ. сільради. Нагороджж. орд. Слави 2, 3 ст.

"Фуза", народ. назва осадку у домашньому вині або сокові.

Фузея (фузія), військова широкоствольна рушниця за часів козаччини на Криворіжжі.

Фуко, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 3-й Фурманова. Довж. 488 м, ширина 9 м. Має 69 приват. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь франц. фізика Фуко Жана Бернара Леона (18.9.1819, Париж – 11.2.1868, там же). Чл. Франц. АН (1860). Працював у Паризьк. обсерваторії (з 1855). Праці з оптики, механіки, електромагнетизму. Обслуговує 72 в/з.

Фукс Едуард Карлович (15.8.1872, Мінська обл. – 1938). Видат. геолог. Герой Праці (1922). Зак. Петербурзьк. гірнич. ін-т (1907). В кінці 90-х XIX ст. розвідав родовище Корсак-Могили в Донбасі. З 1907 працював геологом рудників Новоросійськ. тов-ва, листувався з вченими м. Фрейберг (Німеччина). Вивчав виходи порід на берегах Інгульця і Саксагані. Разом з В. Г. Мухіним скл. перший монографіч. Геологіч. опис Кривбасу. Залишив багату спадщину фотографій Кривбасу, колекцію мінералів. Під час гром. війни врятував тех. документи рудників, розвідав запаси бурого вугілля в р-ні В. Тернів. У 1920 написав працю "Кривий Ріг у світовій промисловості". Працював у тр-тах Півд.-Руд., "Руда". Вів геологіч. розвідку майбут. проммайданчика з-ду "Криворіжсталь". Обгрунтував доцільність створення Криворізьк. округу. З 1929 зав. геологіч. бюро РУ ім. Жовтневої революції. В кінці 1937 заарештован. за фальсифікованим звинуваченням. Ім'я увійшло в історію Кривбасу.

Фукс Йосип Михайлович (? - 1937). Держ. керівник. Освіта середня. Із середини 20-х секретар Криворізьк. міськкому КП(б)У. Один з керівників будівництва з-ду "Криворіжсталь". Соратник Я.І.Вєсніка. Керував відбудовою і будівництвом нових шахт Кривбасу. Жертва сталінськ. репресій.

Фуксит (від. імені нім. мінералога М. Фукс), мінерал класу силікатів. Колір світлий, жовтувато-зелений, голубувато-зелений, безбарвний. У Кривбасі зустрічається нечасто і тільки у породах піщаників, кварцитів, талькових сланців. Виходи відомі по р. Саксагані, в кар'єрі "Ганнівський". Вивчали Л. Я. Ходюш, П. П. Назаров.

Фуксія (Fuchsia), рід рослин родини онагрові. Батьківщина – Мексика, Чилі, Перу, Еквадор, Нова Зеландія. Відомо 100 видів. Це маленькі деревця до 1 м заввишки, кущики або напівкущики з напівздерев'янілими пагонами червонуватого кольору. Листки супротивні або мутовчасто розташовані, яйцеподібні, продовгувато-яйцеподібні, цілокраї або пилчасті, зелені, блискучі. Квітки поодинокі або зібрані в багатоквіткові суцвіття, пазушні, пониклі, чашолистики яскраво забарвлені, зрослися у довгу трубочку і мають 4 відігнуті частки, віночок дзвоникоподібний, 5-членний. На Криворіжжі поширена у квітникарів-любителів.

Фулер, давня криворізька назва шовкової тканини.

Фундамент (від латин. fundamentum – основа), підземна або підводна частина будови (споруди), яка бере на себе навантаження та передає їх на грунт – основу будови. Найбільш розповсюдженими на Криворіжжі є фундаменти стрічкові стовпчасті та суцільний; монолітні та збірні. Основний матеріал – бетон, залізобетон, камінь (бут), дерево. При слабких, просадкових і деяких ін. грунтів споруджують фундаменти глибокого закладення (напр. із паль).

Фундаменти для вирівнювання баштових споруд, створені науковцями КГРІ у кінці 70-х. Призначені для усунення крену баштових копрів та регулювання зусиль несучих конструкцій.

Фунт російський, старовинна міра ваги, що дорівнювала 1/40 пуда, 409,512 г, 0,4095/241 кг. Використовувалася жителями Криворіжжя.

Фура, великий віз у давні часи на Криворіжжі. Назва автопоїзда.

Фурдак Тетяна Дмитрівна (26.12.1951). Діяч культури. Зак. Одес. консерваторію (1976). У 1970 – 1977 викладач, диригент дитяч. хору муз. школа № 3. З 1977 викладач кафедри метод. муз. виховання педін-ту. Дипломант конкурсів. Вивчає проблеми проф. підготовки учителя музики. Серед вихованців засл. діяч. культури України О.Р. Гебель, композитор О. Грицишин, В. Яблуновський ін.

Фурзенко Валерій Валентинович (1968, Кр. Ріг). Поет. Освіта вища. З 1994 працює економістом в управлінні фінансів ком-ту "Криворіжсталь". Вірші пише з дитинства. Лауреат конкурсу "Літературний рідний край" (1998). Перекладає англомовних поетів. Виступає на радіо, друкується у періодич. пресі. Автор поетич. збірки.

Фуркаленко Федір Семенович (1893, Херсон. обл. – серп. 1974, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м. Один з ветеранів РУ ім. Дзержинського. В юності працював у пароплавстві. У 1924 – 1941 на ШУ ім. Дзержинського. Особливо відзначився на відбудові Карнаватськ. рудника. Керував механізацією ШУ ім. Дзержинського. Майстер відкачки шахт. вод. У 1941 – 1947 працював на Бакальськ. руднику. Актив. учасник відбудови ШУ ім. Дзержинського.

Фурман, погонич або господар фури у давні часи на Криворіжжі.

Фурманова, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. 392 м, ширина 9 м. Має 43 держ. будинки. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Фурманова Дмитра Андрійовича (7.11.1891, Іванов. обл. – 15.3.1926, Москва). Зак. Моск. ун-т (1924). У 1919 – 1921 комісар 25-ї Чапаєв. дивізії, нач. політуправління Туркестан. фр. Твори "Чапаєв", (1923), "Заколот" (1925), "Червоний десант" (1922) ін. Обслуговує 72 в/з.

Фурт Іван Григорович (?, Криворіжжя – червень 1918, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Малоземельний селянин с. Лозуватка. У 1917 – 1918 перебував у скл. Лозуватськ. загону Червоної гвардії. Зазнав жорстоких тортур і розстрілян. австро-нім. окупантами.

Фурт Іван Пилипович (1921, Криворіжжя). Почес. громадянин Кр. Рогу (1994). Освіта н/середня. У 1936 – 1941 працював токарем на РУ "Суха Балка". Уч. ВВВ у скл. 10 гв. ПДД. Уч. боїв за Зелене Поле, Могилу Баба, ст. Коломойцево. 21.2.1944 у скл. спецзагону А. М. Шурупова брав участь у збереженні греблі КРЕС. За це медаль «За відвагу». Відзначився у боях на о. Балатон. До 1987 працював на РУ ім. XX партз'їзду. Нагороджений орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Слави 3 ст.

Фурт Лука Лук'янович (?, Криворіжжя – червень 1918, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Малоземельний селянин с. Лозуватка. У 1917 – 1918 перебував у скл. Лозуватськ. загону Червоної гвардії. Зазнав жорстоких тортур і розстрілян. австро-нім. окупантами.

Фурт Степан Лук'янович (?, Криворіжжя – червень 1918, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Уродженець с. Лозуватка. Малоземельний селянин. Уч. 1-ї світ. війни. У 1917 – 1918 перебував у скл. Лозуватськ. загону Червоної гвардії. Зазнав жорстоких тортур і розстрілян. австро-нім. окупантами.

Фуртенко (Фурт) Порфирій Сергійович (1903, Криворіжжя – 1962, Москва). Ген.-майор. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1937). Уродженець с. Новолозуватка. У юності наймитував, працював коногоном на шахтах рудника "Суха Балка". У 1917 у скл. Лозуватськ. загону Червоної гвардії. У 1918 воював у партизан. загоні проти австро-нім. військ. Один з перших комсомольців Криворіжжя. З січ. 1920 у скл. кав. бригади Г. І. Котовського. Служив в армії. З 1925 комісар військ. уч-ща ім. ВЦВК, Військ. акад. ім.

Фрунзе. Під час ВВВ ком-р дивізії, чл. Військ. ради 13 А. В арм. до 1955. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), Кутузова 2 ст.

Фурцевої, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. До 1975 мала назву вулиця 7-а Соціалістична. Довж. 200 м, ширина 7 м. Має 6 будинків, багата на зелені насадження. Названа на честь міністра культури СРСР К. Фурцевої. Обслуговує 63 в/з.

Фут, старовинна міра відстані, що дорівнювала 1/7 сажня; 12 дюймів; 30 см; 0,3048 м. Використовувалася жителями Криворіжжя.

Футбол на Криворіжжі, зародився на початку XX ст. Перші любительські команди з'явилися на Карнаватськ., Саксаганськ., "Дубова Балка" рудниках. Зустрічі відбувалися у старій частині Кр. Рогу, на території кінного базару, що розташовувався на вул. Базарній (сучас. вул. Жовтнева). У 20-х кумирами уболівальників були Г.Маліков, В.Калашников, В.Сушко, П.Колайда, Г.Єрмак, А.Мінаєв, А.Заранкін, П Лихман, М.Максименко, Є.Нечипуренко, Д.Чумак ін. У 1923 споруджено перше футбольне поле, що входило до спорткомплексу ім.1-го Травня у кол. саду Мершавцева (Ц.-Міськ. р-н). У 1924 відбулася перша зустріч криворізьк. футболістів в особі команди ст. Довгинцеве на міжміському рівні. Поєдинок з командою Миколаєва, що проходив в рамках першості Катеринослав. залізниці, криворізька команда програла. У 1925 збірна Кр. Рогу провела першу міжнарод. гру з фінським клубом, яка закінчилася з рахунком 2:2. У 1925 започатковано турнір першості Криворізьк. округу. Перемогу вибороли футболісти ст. Долинська у матчі з командою ШУ ім. К.Лібкнехта. У 1925-1927 тривала у Кр. Розі "антифутбольна кампанія". У 1928 Г.Маліков увійшов до збірної гірників України, який у зустрічі з командою Австрії забив 2 м'ячі і довів рахунок до 3:2 на користь українців. У 1928 утворена збірна Кр. Рогу у скл. Дроздовського, Дьяченка, Гречаненка, Горохова, Крючкава, Малікова, Мінаєва, Нечипорова, Цофнеса, Чернецького, Чумака, Чуя, Шевченка. У кінці 20-х існували команди "Динамо", "Службовець", будинку оборони, вузла зв'язку. У 1929 криворіжці вперше зустрілися з командою "Динамо" (Київ). У 1936 команда Кр. Рогу взяла участь у першості України серед колективів фізкультури. У 30-х найсильнішими вважалися ком-ди "Ротфронт", "Сталь", "Спартак", ШУ ім. К.Лібкнехта, Дзержинського, "Більшовик". Проводилися першості Кр. Рогу, області. У 1945 створена команда "Гірник" ШУ ім. Дзержинського. У 50-х відбувся розквіт криворізьк. масового футболу, існувало більше 200 любительських команд, у футбол грали близько 20 тис. чол. У 1959 команда Кр. Рогу почала грати у класі "Б" Всесоюз. чемпіонату. Повагу болільників у 50-х завоювали В.Лисак, Б.Муравський, О.Ясиненко, М.Колбасов, І.Горовий, Д.Приступа, І.Ярана, О.Крамар, В.Царенко. З 1961 виходять програми ігор з участю "Кривбасу". У 60-70-х честь криворізьк. футболу захищали А.Беда, В.Гладких, В.Іщенко, Ю.Новиков, В.Устимчик, О.Чумак, І.Міхно, С.Плигун, М.Ушаков, П.Басов, С.Цаплюк ін. ФК "Кривбас" чемпіон України 1971, 1975, 1976, 1981. У 1970 відкрит. стадіон "Металург". Серед вихованців криворізьк. футболу В.Маслаченко, В.Устимчик, В.Яремченко, О.Собко, О.Щербаков, О.Грановський. З 1984 діє школа олімпійськ. резерву "Кривбас-84". Серед кращих суддів Л.Будяк, О.Коротченко, С.Беспалов, Ю.Олійник, С.Скворцов. У 90-х у першості Кр. Рогу грали 64 команди. До їх скл. входили дорослі, юнацькі, підліткові, дитячі дружини. Серед кращих команди ШУ "Батьківщина", ПівнГЗК, " Світ", "Кривбас-84", "Ветеран", "Шахтар", "Хімік". Серед кращих дитяч. тренерів В.Яшник, Ю.Устинов, В.Удод, О.Ковальчук, А.Кривошея, О.Курач. Чемпіони Європи серед ветеранів Ю.Керімов, В.Шек (1999). Видано 21 футбол. довідник, у 90-х виходили газ. "Тайм аут", "Кривбасс футбол плюс". Діють міська федерація, клуб любителів футболу. Проводяться футбол. турніри пам'яті Героїв Рад. Союзу Б. і Д.Глинок, В.Ткаченки, А.Саковича. Публікації на футбольну тема присвячували криворізькі журналісти В.Білик, Г.Бабенко, В.Бухтіяров, В.Гнатюк, В.Ткачук, М.Крамаренко, Г.Туренко, С.Азаркін. Літопис склали І.Хмельницький, М.Лубинець, В.Цвєтной, М.Несміян, В.Гнатюк, Є.Алакін, М.Жигулін.

“Футболофіл України”, альманах видається у Кр. Розі з 1993 клубом любителів футболу «Вірність». Автор-упорядник В. Гнатюк. Тираж від 150 до 3 тис. екз.

Футбольна, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 2,21 тис. м, ширина 9 м. Має 1 держ., 142 приват. будинки, проживає 349 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 23 в/з.

Футбольна збірна Кр. Рогу, існувала у 1928 – 1941. Брала участь у першості Кр. Рогу, міжміськ. змаганнях. Серед футболістів Дроздовський, Гречаненко, Горохов, Дьяченко, Шевченко, Маликов, Крючков, Нечипоров, Мінаєв, Щофнас, Чуй, Чумак, Чернецький. В активі перемоги на турнірах.

“Футбольная орбита”, газета заснована тов-вом “Камертон” у квіт. 1999. Друкувала інформацію про ФК “Кривбас”. Виходила нерегулярно.

Футбольний міжнарод. матч у Кр. Розі, вперше відбувся у 1925. Зустрілися робітнич. команди Кривбасу і Фінляндії. Рахунок 2:2. Гра проходила на стадіоні “Динамо”, який будувався.

Футбольні довідники, видаються у Кр. Розі з 1968. Виходили під різними назвами, серед них “Супутник любителя футболу” (1968), “Футбол”, “Кривбас 1980 – 1993”. Вийшов 21 довідник.

Футеровка (від нім. – підкладка), у металург. промисловості захисне внутрішнє облицювання печей ком-ту “Криворіжсталь”. Існує вогнетривка, хімічностійка, теплоізолююча, за хім. складом – кисла та основна.

Футшток (від нім.) рейка з діленнями, яка встановлюється на криворізьк. водомірних постах для спостереження за рівнем води на р. Інгулець, Саксагань, водоймищах. Запобігає повеням ін. природ. аномаліям.

Фучика, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. 647 м, ширина 9 м. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Має 29 приват. будинків. Названа на честь чеськ. письменника Фучика Юліуса (23.2.1903, Прага – 8.9.1943, Берлін). Нац. герой Чехословаччини. У 1930, 1934 – 1936 працював у СРСР кор. газ. “Руде право”. Уч. антифашист. підпілля. Страчен. фашистами. Автор книги “Репортаж, писаний під шибеницею” (опубл. в 1945) ін. Обслуговує 72 в/з.